

Lovforslag nr. L 144. Fremsat den 22. januar 1997 af justitsministeren (Frank Jensen)

Forslag

til

Lov om ændring af retsplejeloven, straffeloven og erstatningsansvarsloven

(Styrkelse af retsstillingen for ofre for forbrydelser m.v.)

§ 1

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 752 af 15. august 1996 som ændret ved § 2 i lov nr. 1201 af 27. december 1996, foretages følgende ændringer:

1. § 741 a, stk. 1 og 2, ophæves og i stedet indsættes:

»§ 741 a. I sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 119, § 123, § 210, §§ 216-223, § 224 eller 225, jf. §§ 216-223, § 232, § 237, jf. § 21, §§ 244-246, §§ 249 og 250, §§ 260-262 eller § 288, beskikker retten en advokat for den, der er forurettet ved lovovertrædelsen, når den pågældende fremsætter begæring om det. I sager om overtrædelse af straffelovens § 119, § 123, § 218, stk. 1, §§ 219-221, § 222, stk. 1 og stk. 2, 1. led, § 223, stk. 2, § 232, § 237, jf. § 21, §§ 244-246, §§ 249 og 250, §§ 260-262 eller § 288 kan beskikkelse af advokat dog afslås, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter, og advokatbistand må anses for åbenbart unødvendig. Det samme gælder i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 224 eller § 225, jf. §§ 218, stk. 1, §§ 219-221, § 222, stk. 1 og stk. 2, 1. led, eller § 223, stk. 2.«

Stk. 3 bliver herefter *stk. 2*.

2. § 995 a affattes således:

»§ 995 a. Retten kan beskikke en advokat for den forurettede, når det skønnes nødvendigt med advokatbistand ved opgørelsen af er-

statningskrav, og forurettede opfylder den i § 330, stk. 1, nr. 2, nævnte betingelse.

Stk. 2. Når omstændighederne taler for det, kan retten i sager, hvor en person er afdød ved døden som følge af en forbrydelse, beskikke en advokat for de pårørende til at bistå med opgørelsen af erstatningskrav, uanset at de pårørende ikke opfylder betingelsen i § 330, stk. 1, nr. 2.

Stk. 3. Om salær og godtgørelse for udlæg til den beskikkede advokat gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. kap. 31.«

§ 2

I straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 886 af 30. oktober 1992 som ændret senest ved lov nr. 474 af 12. juni 1996, foretages følgende ændringer:

1. I § 93, *stk. 3*, ændres »§ 289, 1. pkt.,« til: »§§ 223, stk. 1, og 289, 1. pkt.,«.

2. § 210, *stk. 3*, affattes således:

»Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn og med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje.«

§ 3

I erstatningsansvarsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 599 af 8. september 1986 som ændret

senest ved lov nr. 1110 af 20. december 1995, foretages følgende ændringer:

1. § 26 affattes således:

»§ 26. Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort.

Stk. 2. Selv om der ikke er lidt tort, skal den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en anden, dog betale den forurettede en godtgørelse, såfremt krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret et særligt groft angreb mod en andens person eller frihed.

Stk. 3. § 18, stk. 1 og 2, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse efter stk. 1 og 2.«

§ 4

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. maj 1997.

§ 5

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Stk. 2. §§ 2 og 3 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.

Stk. 3. § 3 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som de særlige grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	3169
2.	Bistandsadvokat	3170
2.1.	Gældende ret	3170
2.2.	Justitsministeriets overvejelser	3171
3.	Advokatbistand til efterladte	3171
3.1.	Gældende ret	3171
3.2.	Justitsministeriets overvejelser	3172
4.	Godtgørelse for ikke økonomisk skade	3172
4.1.	Gældende ret	3172
4.2.	Justitsministeriets overvejelser	3173
5.	Ændring af straffelovens § 210 om incest med hensyn til seksuelle forhold mellem personer af samme køn og anden kønslig omgængelse end samleje	3174
5.1.	Gældende ret	3174
5.1.1.	Kønslig omgængelse med en person af samme køn	3174
5.1.2.	Anden kønslig omgængelse end samleje	3174
5.1.3.	Forældelsesfrist	3175
5.2.	Rigsadvokatens udtalelse	3175
5.3.	Justitsministeriets overvejelser	3175
5.4.	Initiativer vedrørende politiets behandling af sager om seksuelle overgreb mod børn	3176
6.	Rådgivning, støtte og information til ofre for forbrydelser	3177
6.1.	Offerrådgivning	3177
6.2.	Informationsmateriale til ofre for forbrydelser	3178
6.3.	Politiets kontakt med ofre m.v.	3178
7.	Forsøgsordning med konfrontation i konfliktråd	3179
8.	Styrkelse af forskningen på Justitsministeriets område	3180
8.1.	Forslagene fra arbejdsgruppen om styrkelse af forskningen på Justitsministeriets område ...	3180
8.2.	Justitsministeriets overvejelser	3180
9.	Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser m.v.	3180
10.	Hørte myndigheder m.v.	3181

1. Indledning

Hovedformålet med lovforslaget er at styrke retsstillingen for ofre for forbrydelser.

I 1994 tog regeringen i forbindelse med vedtagelsen af lov nr. 366 af 18. maj 1994 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og offererstatningsloven (Bekæmpelse af vold) en række initiativer til forbedring af hjælpeforanstaltningerne til ofre for voldskriminalitet. Lovændringerne og de administrative initiativer, der blev iværksat de følgende år, har resulteret i forbedringer for ofrene på flere områder:

- Der er skabt mulighed for at beskikke en advokat for ofre i sager om overtrædelse af straffelovens § 123 (vold eller trusler m.v. mod vidner).
- Offererstatningsloven er ændret, således at der i videre omfang kan ydes erstatning fra staten i tilfælde af vold begået mod personer under erhvervsudøvelse i udlandet.
- Forsøgsordningen i Sundhedsministeriets regi vedrørende psykologhjælp til volds ofre og andre særlig udsatte grupper er gjort permanent.
- Foreningen »Hjælp Voldsofre« har ved flere lejligheder fået offentlig støtte, og

– der er gennemført forsøg med mægling i konfliktråd.

Siden har bl.a. spørgsmålet om udvidelse af adgangen til godtgørelse for ikke-økonomisk skade til ofre for kriminelle handlinger og spørgsmålet om beskikkelse af advokat til efterladte efter en person, der er afgået ved døden som følge af en forbrydelse, givet anledning til overvejelser.

Spørgsmålet om retsstillingen for ofre for forbrydelser er et område, som bør have høj prioritet. Justitsministeriet finder, at tiden nu er inde til på ny at foreslå en bred vifte af initiativer, som kan styrke ofrenes retsstilling.

Lovforslaget indeholder på den baggrund bl.a. forslag om, at retsplejelovens § 741 a ændres, således at retten ved alle voldsforbrydelser og seksualforbrydelser på begæring skal beskikke en *bistandsadvokat* for forurettede. Kun i helt bagatelagte sager, hvor advokatbistand ikke tjener noget berettiget formål, skal retten kunne afslå en begæring om advokatbeskikkelse.

Det foreslås også at udvide adgangen til at *beskikke en advokat til at bistå med opgørelsen af erstatningskrav for efterladte* efter personer, der er afgået ved døden som følge af en strafbar handling.

Endvidere foreslås en udvidet adgang til at tilkende ofret en mindre *økonomisk godtgørelse*, hvis forbrydelsen er sket ved et særlig groft angreb mod offerets frihed eller person.

Endelig er der forslag om *ændringer af straffeloven*, der vil skabe bedre overensstemmelse mellem straffelovens § 210 om incest og bestemmelserne i straffelovens § 222 om samleje med et barn under 15 år og § 223, stk. 1, om samleje med et adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn under 18 år.

Udover de nævnte forslag til lovændringer beskrives i bemærkningerne en række administrative initiativer, som Justitsministeriet vil iværksætte i forbindelse med lovforslagets vedtagelse.

Særlig skal det fremhæves, at man vil arbejde for, at der etableres et landsdækkende net af lokale og uafhængige *offerrådgivninger* baseret på frivillig indsats fra udvalgte støttepersoner. Målet er, at der skal være en rådgivning i hver politikreds.

Herudover vil der bl.a. blive iværksat et nyt og bredere forsøg med *konfliktråd*, som kan give et fylligere grundlag for at vurdere, om en sådan ordning bør være permanent.

Endvidere er det hensigten at gennemføre en *styrkelse af forskningen på Justitsministeriets område* bl.a. ved oprettelse af et nyt forskningsudvalg og ved en styrkelse af Justitsministeriets departement med henblik på varetagelse af opgaver i forbindelse med

forskning. Der henvises til de almindelige bemærkninger pkt. 8.

2. Bistandsadvokat

2.1. Gældende ret

Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 1, skal retten på begæring beskikke en bistandsadvokat for forurettede for visse grovere seksualforbrydelser. Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 2, kan retten på begæring beskikke en bistandsadvokat for forurettede for visse mindre grove seksualforbrydelser samt voldsforbrydelser.

Omfattet af retsplejelovens § 741 a, stk. 1, og dermed den *obligatoriske ordning* er sager om overtrædelse af

- straffelovens § 210 (incest),
- § 216 (voldtægt),
- § 217 (samleje ved anden ulovlig tvang end vold eller trussel herom),
- § 218, stk. 2 (samleje uden for ægteskab med en person, som på grund af sin tilstand er ude af stand til at modsætte sig handlingen),
- § 222, stk. 2, 2. led (samleje med barn under 15 år ved fremsættelse af trusler) og
- § 223, stk. 1 (samleje med adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn under 18 år).

Det samme gælder i sager om overtrædelse af straffelovens § 224 eller § 225, jf. §§ 216 og 217, § 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led, eller § 223, stk. 1 (anden kønslig omgængelse end samleje og kønslig omgængelse med en person af samme køn i relation til de ovennævnte forbrydelser).

Omfattet af retsplejelovens § 741 a, stk. 2, og dermed den *fakultative ordning* er sager om overtrædelse af

- straffelovens § 218, stk. 1 (samleje ved udnyttelse af en persons sindssygdom eller åndssvaghed),
- §§ 219-221 (institutionspersonalets samleje med institutionsanbragte, samleje uden for ægteskab ved groft misbrug af en persons afhængighed og samleje med en person, der vildfarende anser samlejet for ægteskabeligt eller forveksler gerningsmanden med en anden),
- § 222, stk. 1 og 2, 1. led (samleje med barn under henholdsvis 15 og 12 år) og
- § 223, stk. 2, (samleje opnået under groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed).

Det samme gælder i sager om overtrædelse af straffelovens § 224 eller § 225, jf. § 218, stk. 1, §§ 219-221, § 222, stk. 1 og stk. 2, 1. led, eller § 223, stk. 2, (anden kønslig omgængelse end samleje og kønslig omgængelse med en person af samme køn i relation til de ovennævnte forbrydelser).

- Også sager om overtrædelse af
- straffelovens § 119 (vold mod tjenestemand i funktion),
 - § 123 (vold, trusler m.v. begået mod vidner),
 - § 232 (blufærdighedskrænkelser),
 - § 237, jf. § 21 (forsøg på manddrab),
 - §§ 244-246 (vold),
 - § 249 (uagtsom legemsbeskadigelse),
 - § 250 (hensættelse i hjælpeløs tilstand og forladelse af en i varetægt stående person i sådan tilstand),
 - §§ 260-262 (ulovlig tvang, frihedsberøvelse og groft uagtsom frihedsberøvelse) samt
 - § 288 (røveri)
- er omfattet af retsplejelovens § 741 a, stk. 2, og dermed den fakultative ordning.

Formålet med beskikkelse af en bistandsadvokat er at styrke den forurettedes stilling i sagen. Bistandsadvokatens opgaver er både af juridisk og mere almen karakter. Udover støtte til ofret under afhøringen hos politiet og i retten samt bistand ved opgørelsen af et eventuelt erstatningskrav vil der kunne være tale om rådgivning om særlige hjælpemuligheder, om personlig støtte og vejledning, og om at orientere ofret om sagens forløb og forberede den pågældende på, hvorledes sagen behandles i retten under domsforhandlingen.

Bistandsadvokaten har adgang til at overvære afhøringer af den forurettede både hos politiet og i retten og ret til at stille yderligere spørgsmål til den forurettede. Advokaten skal underrettes om tidspunktet for afhøringer og retsmøder, jf. retsplejelovens § 741 c, stk. 1.

Bistandsadvokaten har også adgang til at gøre sig bekendt med den forurettedes forklaring til politirapport. Når der er rejst tiltale i sagen, har advokaten tillige adgang til at gøre sig bekendt med det øvrige materiale i sagen, som politiet har tilvejebragt, jf. § 741 c, stk. 2.

Retsplejeloven indeholder i øvrigt ikke en nærmere regulering af den beskikkede advokats processuelle stilling i retten. Det er i bestemmelsens forarbejder forudsat, at den forurettedes advokat ikke bør kunne virke som en yderligere anklager i sagen. Advokaten har derfor ikke adgang til at udtale sig om skyldsspørgsmålet og strafudmålingen.

Derimod fremgår det af forarbejderne, at det vil være rimeligt at give bistandsadvokaten adgang til at udtale sig om en række andre spørgsmål, f.eks. såfremt der opstår spørgsmål om at behandle sagen for lukkede døre, om afhøring af den forurettede uden tiltaltes tilstedeværelse eller lignende. Er der spørgsmål om erstatning til den forurettede, varetager den beskikkede advokat ofrets interesser i relation til spørgsmålet om erstatningens opgørelse.

2.2. Justitsministeriets overvejelser

Hvis der fremkommer en begæring om beskikkelse af bistandsadvokat, kan retten som nævnt ovenfor ikke nægte advokatbeskikkelse i de sager, der er opregnet i retsplejelovens § 741 a, stk. 1. Det gælder også, selv om beskikkelse i en konkret sag reelt ikke kan anses for nødvendig. I sager omfattet af retsplejelovens § 741 a, stk. 2, er beskikkelse derimod fakultativ for retten. Om beskikkelse skal ske, beror i disse tilfælde på en konkret vurdering af, om den forurettede har behov for at få beskikket en bistandsadvokat.

Baggrunden for forskellen i de to grupper af sager er bl.a., at der i de sager, hvor det er obligatorisk at imødekomme en anmodning om advokatbistand, skal ske en afhøring, der bl.a. omfatter spørgsmålet om forurettedes eventuelle frivillige medvirken til et seksuelt forhold, jf. betænkning nr. 1102/1989 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager. Under en sådan belastende afhøring kan der være et særligt behov for advokatbistand.

I de sager, der er omfattet af bestemmelsen om fakultativ beskikkelse, er dette imidlertid typisk ikke tilfældet. I en del af disse sager kan der på grund af forholdets mindre grovhed ikke antages at være behov for advokatbistand, mens der i andre sager i denne gruppe kan være et betydeligt behov for advokat.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at det bør være udgangspunktet, at en person, der er offer for en forbrydelse som nævnt i § 741 a, stk. 2, kan få beskikket en bistandsadvokat, hvis den pågældende føler et sådant behov for det, at der fremsættes anmodning om beskikkelse.

Det foreslås derfor, at hovedreglen bliver, at et offer for en af de seksualforbrydelser eller voldsforbrydelser, der er nævnt i retsplejelovens § 741 a, stk. 2, på begæring skal have beskikket en bistandsadvokat. Retten skal dog i rene bagatelsager – f.eks. sager om værtshusklammeri og lignende, hvor den forurettede ikke har lidt skade, og hvor advokatbistand må anses for åbenbart unødvendig – kunne afslå en anmodning om advokatbeskikkelse. Det forudsættes således, at det kun helt undtagelsesvis bliver aktuelt at afslå en anmodning om advokatbistand.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 1, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

3. Advokatbistand til efterladte

3.1. Gældende ret

Der er i almindelighed adgang til, at retten under straffesagen kan tage stilling til et krav om erstatning fra en forurettet ved forbrydelsen. I nogle tilfælde

må retten dog afvise at påkende erstatningsspørgsmålet, og det sker ofte fordi opgørelsen af erstatningskravet og herunder dokumentationen for de fremsatte krav er mangelfuld.

Efter retsplejelovens § 995 a kan retten beskikke en advokat for den forurettede, når det skønnes nødvendigt, at denne har advokatbistand ved opgørelsen af erstatningskravet, og den pågældende opfylder den i § 330, stk. 1, nr. 2, nævnte betingelse. Henvisningen til § 330, stk. 1, nr. 2, indebærer, at den forurettede skal opfylde de økonomiske betingelser for fri proces.

Opfylder ansøgeren ikke de økonomiske betingelser for fri proces, kan retten ikke beskikke en advokat for denne i medfør af retsplejelovens § 995 a. Efter retsplejelovens § 331 kan justitsministeren imidlertid, når særlige grunde taler derfor, efter ansøgning meddele fri proces. Denne adgang til at meddele fri proces, selv om de sædvanlige betingelser ikke er opfyldt, gælder navnlig i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervmæssige situation.

Advokatbistand efter § 995 a er i modsætning til advokatbistand efter § 741 a, jf. ovenfor under pkt. 2, begrænset til kun at vedrøre bistand til fremsættelse af erstatningskrav mod gerningsmanden.

Retsplejelovens § 995 a indeholder derimod ikke begrænsninger med hensyn til de former for kriminalitet, der kan begrunde beskikkelse af advokat.

Den forurettede vil i øvrigt oftest være den person, der umiddelbart har lidt skade ved den strafbare handling, dvs. offeret for en forbrydelse. I forarbejderne til bestemmelsen nævnes dog bl.a. forsørgertabserstatning som et krav, der kan begrunde behov for beskikkelse af advokat. Advokatbeskikkelse må således også kunne ske for personer, der har mistet en forsøger ved en strafbar handling, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt.

3.2. Justitsministeriets overvejelser

Betingelsen i § 995 a om, at den forurettede skal opfylde de økonomiske betingelser for fri proces, kan føre til, at det ikke er muligt for retten at beskikke en advokat for efterladte efter personer, der er afgået ved døden som følge af en strafbar handling, uanset at der i den konkrete sag er behov for advokatbistand, og uanset at der kan være tale om store erstatningsbeløb, f.eks. forsørgertabserstatning.

Det bemærkes i den forbindelse, at de økonomiske betingelser for fri proces indebærer, at der kan meddeles fri proces, hvis indtægtsgrundlaget er 186.000 kr. eller derunder, for personer i ægteskab dog 236.000 kr. eller mindre. Grænserne forhøjes

dog, hvis den pågældende har forsørgerpligt over for børn.

Derimod vil retten typisk beskikke en bistandsadvokat – som også kan bistå med opgørelsen af erstatningskrav – for den person, der har været udsat for en strafbar handling, der kunne have medført døden, f.eks. drabsforsøg, grov vold, uagtsom grov legemsbeskadigelse og hensættelse i hjælpeløs tilstand, jf. reglerne i retsplejelovens § 741 a. Det gælder uanset offerets økonomiske situation.

Personer, der har mistet en pårørende ved en forbrydelse, har behov for hjælp og støtte, og det forekommer ikke rimeligt, at retten i denne situation ikke kan beskikke en advokat til at bistå med opgørelsen af erstatningskrav.

Det forhold, at den pårørende ikke har haft advokatbistand kan således føre til, at retten må afvise at påkende erstatningskrav under straffesagen og henvisse den erstatningssøgende til at lade dette spørgsmål afgøre under en sædvanlig civil sag, hvor der udtages stævning mod gerningsmanden.

Det foreslås derfor, at retsplejelovens § 995 a ændres, således at retten efter en konkret vurdering kan beskikke advokat for pårørende til en person, der er afgået ved døden som følge af en forbrydelse, uanset om de pårørende opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces. Der vil typisk være tale om ægtefælle og børn, som har krav på forsørgertabserstatning.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 2, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

4. Godtgørelse for ikke økonomisk skade

4.1. Gældende ret

Det følger af erstatningsansvarslovens § 26, at den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort.

Begrebet »tort« og dermed bestemmelsens rækkevidde er navnlig fastlagt ved nogle højesteretsdomme. Retstilstanden kan herefter sammenfattes på den måde, at godtgørelse for tort selv i alvorlige voldssager kun kan tilkendes, hvis volden er begået under sådanne for ofret særligt krænkende, ydmygende eller hånende omstændigheder, at de er egnede til at krænke vedkommendes selv- og æresfølelse.

Alvorlig vold eller trusler om vold kan derfor ikke i sig selv begrunde, at der tilkendes ofret en godtgørelse for tort, heller ikke i tilfælde, hvor overgrebet har medført en forståelig og belastende følelse af utryghed, angst og mindreværd.

Ved sygdom – eventuelt på grund af den psykiske belastning ved at have været udsat for en forbrydelse

– kan der imidlertid blive tale om erstatning for svie og smerte efter bestemmelsen herom i erstatningsansvarslovens § 3. Opstår der permanent helbredsskade, kan der endvidere blive tale om erstatning for varigt mén efter reglerne i erstatningsansvarslovens § 4.

Som eksempel på tilfælde, hvor der ydes torterstatning, kan nævnes voldtægt. Godtgørelsen for tort ved fuldbyrdet voldtægt ligger normalt mellem 30.000 og 40.000 kr., men der er retspraksis, hvor der er udmålt både væsentligt højere og væsentligt lavere torterstatninger. Også ved andre seksualforbrydelser, herunder især ved kønslig omgængelse med mindreårige, ydes i vidt omfang godtgørelse for tort.

Der er i nyere praksis også ydet godtgørelse for tort i forbindelse med grovere voldsforbrydelser. Som et eksempel kan nævnes dommen i Ugeskrift for Retsvæsen 1990, side 594 (*UfR 1990.594 H*), hvor tiltalte blev dømt for at have dræbt sin 4-årige datter ved kvælning og 16 timer senere at have forsøgt at dræbe datterens mor, der kom for at hente sit barn. Drabsforsøget skete ved at tiltalte med en kniv tildelte forurettede stiksår i arm og bryst, hvorved en lunge blev perforeret og mellemgulvmuskelen og leveren blev beskadiget. Højesteret tilkendte godtgørelse for tort med 20.000 kr.

Et andet eksempel er dommen i *UfR 1992.426 V*, hvor tiltalte blev dømt for overtrædelse af straffelovens § 245, stk. 1, ved gennem et halvt år i en række tilfælde at have slået sin samlever på kroppen med bl.a. livrem og spanskør. Vestre Landsret tilkendte godtgørelse for tort med 30.000 kr. under henvisning til, at den langvarige mishandling havde ydmyget og nedværdiget samleveren i ekstrem grad.

Endelig kan nævnes en dom fra *Vestre Landsret af 6. marts 1996*, hvor tiltalte blev dømt for to tilfælde af vold efter straffelovens § 244 og et tilfælde af vold efter § 246 mod sin samlever. I det sidstnævnte tilfælde havde tiltalte bl.a. trukket samleveren i håret fra et rum til et andet, taget kvælgreb på hende, så hun mistede bevidstheden, smidt hende ned af en trappe, sparket hende, truet hende med en kniv mod halsen og snittet hende i panden og armen. Tiltalte havde endvidere slået tiltalte med knytnæve og slynget hendes hoved mod en toiletcisterne, der gik i stykker. Samleveren fik kraniebrud og brud på ribben. Landsretten tilkendte godtgørelse for tort med 25.000 kr.

Domstolene har dog i en række tilfælde afvist at yde godtgørelse under henvisning til, at volden ikke har været udøvet under særligt krænkende omstændigheder. Det gælder også i sager, hvor der har været tale om meget grov vold.

Som eksempler kan nævnes følgende domme:

UfR 1996.777 H. Dommen vedrører forsøg på manddrab. Tiltalte greb den forurettede (en kvindelig bekendt) om halsen og klemte til og pressede en pude mod hendes ansigt, hvorved hun mistede bevidstheden. Herefter snittede tiltalte forurettede fire gange i halsens forside med en kniv. Højesteret udtalte, at selv om tiltaltes handling var af alvorlig karakter, blev den ikke udøvet under sådanne særligt krænkende omstændigheder, at der var grundlag for at tillægge forurettede godtgørelse for tort. Landsretten havde tilkendt forurettede godtgørelse for tort.

UfR 1996.403 H. Tiltalte blev dømt for at have forsøgt at dræbe en kvindelig bekendt, idet han stak hende med en kniv i halsen, hvorved en pulsåre til hjernen blev læderet. Kvinden fik revet sig fri af tiltalte og modtog hurtigt livreddende behandling. Handlingen fandtes ikke udført under sådanne særligt krænkende eller ydmygende omstændigheder, at der var grundlag for at tilkende godtgørelse for tort.

UfR 1992.101 H. Tiltalte dømt for forsøg på manddrab og trusler, idet han stak en kvinde i ryggen med en køkkenkniv og derefter – mens hun lå på gulvet – tog kvælertag på hende og udtalte, at han ville slå hende ihjel. Tiltalte havde tidligere ved flere telefoniske henvendelser til forurettede truet med at slå hendes datter ihjel. Højesteret fandt i modsætning til landsretten ikke grundlag for at tilkende godtgørelse for tort.

UfR 1991.671 H. Tiltalte dømt for forsøg på manddrab, idet han på kort afstand affyrede to skud mod sin hustru med et haglgevær. Hustruen blev ramt af 120-150 hagl i brystet og overarmen. Landsretten tilkendte godtgørelse for tort, mens Højesteret ikke fandt grundlag for at tilkende sådan godtgørelse.

Den gældende retstilstand bygger på princippet om, at godtgørelse for ikke-økonomisk skade kun bør tilkendes, hvor der er et ganske særligt behov herfor, og hvor der endvidere kan opstilles visse objektive kriterier som f.eks., at der er opstået varig helbredsskade, eller at en forbrydelse er begået på en sådan måde, at der heri ligger en særlig krænkelse af ofrets selvfølelse. Dette princip er bl.a. med til at undgå vilkårlighed i rets anvendelsen.

4.2. Justitsministeriets overvejelser

Psykiske følger som utryghed, angst og lignende kan opstå som følge af mange typer af forbrydelser og vil have forskellig intensitet bl.a. afhængig af offerets individuelle psykiske ressourcer og sociale kontaktnet. F.eks. kan der hos personer, der har været udsat for vold, røveri, indbrudstyveri, hærværk, overtrædelser af polititilhold, eller der måske »blot«

har været vidne til, at andre udsættes for vold, opstå forskellige grader af utryghed eller angst.

En ændring af retstilstanden vedrørende godtgørelse for tort vil derfor kunne få ganske vidtrækkende følger. Samtidig vil selv mindre ændringer kunne medføre væsentlige udgifter for det offentlige ikke mindst på grund af reglerne i offererstatningsloven, som indebærer, at staten dækker bl.a. krav på godtgørelse for tort til ofre for overtrædelser af straffeloven.

Der har imidlertid været rejst kritik af den meget begrænsede adgang til at yde torterstatning. Der er samtidig grænsetilfælde, f.eks. særligt grove voldsforbrydelser, jf. de ovennævnte eksempler, hvor det kan forekomme rimeligt, at der åbnes en adgang til, at ofre i videre omfang end i dag kan tilbydes en økonomisk godtgørelse for den angst og psykiske belastning, der har været forbundet med at være offer for forbrydelsen.

Med henblik på at tilvejebringe en begrænset øget mulighed for at tilkende en godtgørelse for ikke-økonomisk skade ved særlig grove forbrydelser foreslås det, at der indsættes et nyt stk. 2 i erstatningsansvarslovens § 26.

Den nye bestemmelse skal omfatte særlige grænsetilfælde, hvor der hidtil ikke er ydet godtgørelse for tort i medfør af stk. 1.

Efter Justitsministeriets opfattelse er det navnlig i forbindelse med kriminalitet rettet mod en andens frihed eller person, at det kan forekomme rimeligt, at der åbnes mulighed for i videre omfang end hidtil at yde en godtgørelse også for ikke-økonomisk skade. Godtgørelse skal ydes i de grænsetilfælde, hvor forbrydelsen ikke direkte har været egnet til at krænke ofrets selv- eller æresfølelse, og hvor der derfor ikke ydes godtgørelse for tort, men hvor forbrydelsen desuagtet er af en sådan karakter, at den generelt set er egnet til at skabe meget betydelig angst og længerevarende psykiske belastninger for offeret.

Det er derfor en betingelse efter den foreslåede bestemmelse, at krænkelsen er sket ved en forbrydelse, der har indebåret et særligt groft angreb mod en andens frihed eller person.

Der foreslås ikke en udvidelse af adgangen til at tilkende godtgørelse for ikke-økonomisk skade i forbindelse med angreb mod en persons fred eller ære i øvrigt.

Det bemærkes, at reglen, uanset at den er tiltænkt et begrænset anvendelsesområde, er forbundet med øgede offentlige udgifter. En tilkendt godtgørelse for tort skal i givet fald betales af staten efter reglerne i offererstatningsloven. Samtidig kan det ikke udelukkes, at reglen i de første år – indtil der har dannet sig en praksis på området – vil være processkabende.

Om den nærmere afgænsning af bestemmelsens anvendelsesområde henvises i øvrigt til bemærkningerne til § 3.

5. Ændring af straffelovens § 210 om incest med hensyn til seksuelle forhold mellem personer af samme køn og anden kønslig omgængelse end samleje

5.1. Gældende ret

5.1.1. Kønslig omgængelse med en person af samme køn

Efter straffelovens § 210, stk. 1, straffes den, der har samleje med en slægtning i nedstigende linie, med fængsel indtil 6 år. Efter straffelovens § 210, stk. 2, straffes den, der har samleje med sin broder eller søster, med fængsel indtil 2 år. Straffen kan bortfalde for den, der ikke er fyldt 18 år.

Har anden kønslig omgængelse end samleje fundet sted, bliver en forholdsmæssig mindre straf at anvende, jf. straffelovens § 210, stk. 3.

Bestemmelserne i § 210 om »samleje« som »anden kønslig omgængelse end samleje« anses for at være begrænset til at omfatte heteroseksuelle forhold.

I modsætning hertil er det i straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden i § 225 fastsat, at bestemmelserne i §§ 216-220 og 222-223 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn. De nævnte bestemmelser omfatter bl.a. voldtægt, samleje ved anden ulovlig tvang, samleje med børn under 15 og 12 år og samleje med bl.a. adoptivbørn eller stedbørn under 18 år.

Bestemmelsen i straffelovens § 225 indebærer, at straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden finder anvendelse såvel på heteroseksuelle forhold som på forhold mellem personer af samme køn, mens straffelovens § 210 kun gælder heteroseksuelle forhold.

Et incestuøst forhold til en person af samme køn, f.eks. en fars forhold til sin søn, kan dog, såfremt sønnen er under 15 år på gerningstidspunktet, straffes efter bestemmelserne i straffelovens § 222, stk. 1, jf. § 225, om samleje med børn under 15 år af samme køn. Er sønnen fyldt 15 år, er forholdet efter formuleringen af de gældende regler imidlertid straffrit.

5.1.2. Anden kønslig omgængelse end samleje

Efter straffelovens § 224 finder bestemmelserne i §§ 216-223 tilsvarende anvendelse med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje. § 224 indebærer således, at de nævnte bestemmelser i straffeloven (om voldtægt, samleje med barn under 15 år, samleje

med adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn under 18 år m.v.) gælder både ved samleje og ved anden kønslig omgængelse end samleje.

Bestemmelsen i straffelovens § 224 henviser ikke til § 210 om incest. Med hensyn til et incestuøst forhold, der består i anden kønslig omgængelse end samleje, fastsætter straffelovens § 210, stk. 3, at en forholdsmæssigt mindre straf bliver at anvende.

I modsætning til straffelovens § 224 sidestiller § 210, stk. 3, således ikke i strafmæssig henseende samleje og anden kønslig omgængelse.

5.1.3. Forældelsesfrist

Efter straffelovens § 93, stk. 1, er forældelsesfristen 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen, eller når straffen for overtrædelsen ikke ville overstige bøde. Forældelsesfristen er 5 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 4 år. Forældelsesfristen er 10 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 10 år, og 15 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel på bestemt tid.

Efter straffelovens § 210, stk. 1, er strafferammen for samleje med en slægtning i nedstigende linie (incest) fængsel indtil 6 år. Denne strafferamme indebærer, at forældelsesfristen for incest efter straffelovens § 93 er 10 år.

Samme forældelsesfrist gælder for samleje med et barn under 15 år, jf. § 222, stk. 1, da denne bestemmelse også har en strafferamme på fængsel indtil 6 år.

Efter straffelovens § 223, stk. 1, er strafferammen for samleje med et adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn under 18 år imidlertid kun fængsel indtil 4 år. Denne lavere strafferamme indebærer, at forældelsesfristen efter § 93 kun er 5 år.

5.2. Rigsadvokatens udtalelse

I forbindelse med Justitsministeriets besvarelse af 10. juni 1996 af spørgsmål nr. 35-37 fra Folketingets Retsudvalg (Alm. del – bilag 68) har rigsadvokaten foreslået, at det overvejes at udvide straffelovens § 210 til også at omfatte forhold til en person af samme køn.

Rigsadvokaten har endvidere foreslået, at straffelovens § 210, stk. 3, ændres, således at anden kønslig omgængelse end samleje sidestilles med samleje i strafmæssig henseende.

I sager vedrørende adoptivbørn, stedbørn og plejebørn gælder der som nævnt ovenfor under pkt. 5.1.3. en 5-årig forældelsesfrist, hvorimod der i sager om samleje med et barn under 15 år og i incestsager gælder en 10-årig forældelsesfrist.

I skrivelsen fra rigsadvokaten anføres det, at seksuelt misbrug af børn i familien ofte er længerevarende, og at anmeldelse ofte modtages lang tid efter gerningstidspunktet. Forskellen i forældelsesfristen har derfor en betydelig indflydelse på taltalerejsningen i sager vedrørende adoptivbørn, stedbørn og plejebørn, idet et ikke uvæsentligt gerningstidsrum mellem barnets fyldte 15. og 18. år ofte vil være forældet.

Som eksempel på forældelsesfristens betydning omtaler rigsadvokaten en sag fra 1994. I denne sag henvendte en steddatter, der var født i 1970, sig i 1992 til politiet og forklarede, at hendes stedfar havde haft samleje med hende, inden hun fyldte 15 år, og var fortsat hermed til hun fyldte 21 år. Steddatteren havde i 1987 fået et barn, som stedfaderen var far til.

Med hensyn til forholdene efter, at steddatteren var fyldt 15 år, kunne der som følge af den 5-årige forældelse alene rejses tiltale for seksuelle forhold, der havde fundet sted i indtil 5 år, før forældelsen blev afbrudt i 1992. Det indebar navnlig, at seksuelle forhold i den periode, hvor steddatterens barn blev undfanget, ikke kunne straffes, og at det derfor var udelukket som straffeskærpende omstændighed at gøre gældende, at steddatteren var blevet gravid som følge af forholdet.

Rigsadvokaten har på den baggrund foreslået, at straffelovens § 93 ændres, således at samleje eller anden kønslig omgængelse med et adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn, der er 15-18 år – ligesom det er tilfældet med hensyn til bl.a. incestsager – undergives en 10-årig forældelse.

5.3. Justitsministeriets overvejelser

Som det fremgår af pkt. 5.1.1., er det efter ordlyden af de gældende regler ikke muligt at straffe for incestforhold mellem personer af samme køn, f.eks. en fars forhold til sin søn, hvis drengen er fyldt 15 år på gerningstidspunktet.

Derimod er et tilsvarende forhold mellem en far og en datter, der er fyldt 15 år, strafbart efter bestemmelsen i § 210. Også et forhold mellem en mand og hans adoptivsøn på 15-18 år kan straffes (straffelovens § 223, jf. § 225).

Der er efter Justitsministeriets opfattelse ikke nogen reel grund til denne forskel.

Justitsministeriet er derfor enig med rigsadvokaten i, at det også bør være strafbart for forældre at have et incestuøst forhold til et barn af samme køn.

Derved bringes straffelovens bestemmelse om incest på dette punkt i overensstemmelse med bestemmelserne i §§ 216-220 og 222-223 om forbrydelser mod kønssædeligheden, der i medfør af bestemmel-

sen i § 225 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn.

Justitsministeriet er også enig med rigsadvokaten i, at der i incestsager bør være sidestilling mellem samleje og anden kønslig omgængelse end samleje.

Derved bringes straffelovens bestemmelse om incest også på dette punkt i overensstemmelse med bestemmelserne i §§ 216-223 om forbrydelser mod kønssædeligheden, der i medfør af bestemmelsen i § 224 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje.

Det foreslås derfor at ændre straffelovens § 210, stk. 3, således at anden kønslig omgængelse end samleje sidestilles med samleje i strafmæssig henseende, og således at bestemmelsen også omfatter kønslig omgængelse med en person af samme køn.

Justitsministeriet er opmærksom på, at denne sidstnævnte ændring – i modsætning til bestemmelsen i § 223 om forhold til et adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn – også omfatter incestforhold, der begås, efter at barnet er fyldt 18 år.

Det kan i den forbindelse anføres, at behovet for at beskytte et barn, der er fyldt 18 år, mod seksuelt forhold til forældrene er mindre, end når barnet er under 18 år. På den anden side er sådanne forhold i dag strafbare for forældre, når der er tale om et barn, der ikke er af samme køn. Justitsministeriet har bl.a. på den baggrund fundet, at den foreslåede ændring af § 210 om incest ikke bør begrænses til børn, der ikke er fyldt 18 år.

Justitsministeriet er endvidere enig med rigsadvokaten i, at det bør sikres, at der i sager vedrørende adoptivbørn, stedbørn og plejebørn ikke sker forældelse på et så tidligt tidspunkt, at forhold begået mellem barnets fyldte 15. og 18. år ikke kan straffes eller tages i betragtning ved straffastsættelsen.

Det foreslås derfor, at straffelovens § 93 ændres, således at samleje eller anden kønslig omgængelse med et adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn i alderen 15-18 år – ligesom det er tilfældet med bl.a. incestsager – undergives en 10-årig forældelse.

Det bemærkes i den forbindelse, at Justitsministeriet har overvejet, om problemerne med hensyn til forældelse i disse sager i stedet burde løses ved en forhøjelse af strafferammen i § 223, der er 4 år, til 6 år. En sådan ændring ville medføre en 10-årig forældelsesfrist.

Justitsministeriet har imidlertid ikke ment nu at burde foreslå en sådan ændring. Det skyldes bl.a., at § 223, stk. 1, kun anvendes som eneste straffebestemmelse i de tilfælde, hvor barnet er fyldt 15 år. Er barnet yngre, anvendes bestemmelsen i straffelovens § 222, der har strafferammer på 6 og 10 år. En forhø-

jelse af strafferammen for forhold mellem 15-18 årige og stedforældre eller adoptivforældre, vil således kunne medføre højere straffe i disse sager. Det kan i den forbindelse nævnes, at Straffelovrådet i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse har foreslået, at strafmaksimum i § 223, stk. 1, nedsættes til 2 år, jf. betænkningen side 174.

Justitsministeriet er opmærksom på, at straffelovens regler om seksuelle forhold til på den ene side beslægtede og på den anden side adoptivbørn, stedbørn og plejebørn har et forskelligt indhold både med hensyn til strafferamme og med hensyn til det straffbare område. Justitsministeriet vil overveje, om der er anledning til at tage dette spørgsmål op på et senere tidspunkt.

Om de foreslåede ændringer henvises i øvrigt til lovforslagets § 2, nr. 1 og 2, og bemærkningerne til disse bestemmelser.

5.4. Initiativer vedrørende politiets behandling af sager om seksuelle overgreb mod børn

I tilknytning til de ovennævnte forslag om ændring af straffelovens bestemmelse om incest kan det oplyses, at en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for politiet og anklagemyndigheden med deltagelse af en speciallæge i børnesygdomme i maj 1995 afgav en beretning om videoafhøring af børn.

Arbejdsgruppen anbefalede bl.a., at der oprettes *efteruddannelseskurser for ansatte i kriminalpolitiet* med henblik på bevissikring, herunder afhøring, i sager om seksuelle overgreb på børn. Sådanne efteruddannelseskurser er nu blevet oprettet, og der er foreløbig udbudt tre kurser.

Arbejdsgruppen anbefalede også, at der etableres tidssvarende *videoafhøringslokaler* i hver region samt i København. Også dette forslag er ved at blive gennemført, idet der nu er etableret – eller i forbindelse med ombygninger planlagt etableret – sådanne lokaler i stort set alle regioner.

Endvidere foreslog arbejdsgruppen, at der fastsættes klare *regler i retsplejeloven om dokumentation af videooptagelser* under domsforhandlingen. Arbejdsgruppen henviser til, at der i sager om muligt seksuelt overgreb mod børn kun bør ske én afhøring af barnet, og at afhøringen bør foretages hurtigt i forløbet, bl.a. for at skåne barnet for afhøring på et senere tidspunkt, hvor en behandling af barnet ofte vil være begyndt.

Over for hensynet til barnet står imidlertid sigtedes berettigede krav på at få mulighed for at øve et effektivt forsvar mod eventuelle uberettigede anklager. Retsplejelovens udgangspunkt er derfor, at vidneforklaringer skal afgives umiddelbart for den dømmende ret i forbindelse med domsforhandlin-

gen. Retten kan dog i medfør af retsplejelovens § 877, stk. 3, undtagelsesvis tillade, at f.eks. en videooptagelse af politiets afhøring af et barn benyttes som bevis i stedet for en ny og umiddelbar afhøring af barnet i retten.

De nærmere betingelser for rettens tilladelse til dokumentation af videooptagelser er fastlagt i rets praksis.

Ved rettens stillingtagen til, om videooptagelse kan benyttes som bevis, indgår barnets alder som en væsentlig faktor. Rettens tilladelse kan efter hidtidig praksis næppe forventes, hvis den afhørte er ældre end omkring 12 år. Samtidig er det af afgørende betydning, at en række retsgarantier – herunder bl.a. om forsvarets adgang til stille supplerende spørgsmål – er tilgodeset i forbindelse med videoafhøringen.

Efter Justitsministeriets opfattelse er det tvivlsomt, om mere præcise regler er ønskelige på et område som det foreliggende, hvor der i hver enkelt sag skal ske en helt konkret afvejning af hensynet til barnet over for bl.a. hensynet til hovedreglen om, at beviser skal føres umiddelbart for den dømmende ret.

Det er derfor Justitsministeriets opfattelse, at det fortsat bør være overladt til domstolene i den konkrete sag at foretage den fornødne afvejning af, hvorvidt dokumentation af en videoafhøring bør tillades. Der foreslås derfor ikke lovændringer på dette område.

6. Rådgivning, støtte og information til ofre for forbrydelser

6.1. Offerrådgivning

I Sverige findes omkring 100 lokale offerrådgivninger – de såkaldte »brottsofferjourer« – hvor ofre for forbrydelser kan henvende sig og få støtte og vejledning.

Størstedelen af arbejdet i rådgivningerne består i samtaler med ofre og henvisninger til professionelle hjælpeinstanser. Rådgivningerne er etableret lokalt og baseres på frivillig arbejdskraft, der ydes af udvalgte støttepersoner. Støttepersonerne rekrutteres på baggrund af interviews, og der lægges særlig vægt på, at de pågældende har et positivt menneskesyn, en vis modenhed og psykisk stabilitet, og at de er i stand til at lytte til andre mennesker. Når en støtteperson er godkendt, gennemgår den pågældende en særlig uddannelse.

De svenske erfaringer med den støtte og rådgivning, der ydes til ofre i offerrådgivningerne, er efter det oplyste meget positive.

Med inspiration i den svenske ordning foreslås det derfor, at der i Danmark søges etableret et lands-

dækkende net af lokale offerrådgivninger, hvor der tilbydes ofre for forbrydelser støtte og vejledning af frivillige støttepersoner. Målet er, at der skal være en rådgivning i hver politikreds.

Offerrådgivningernes opgave skal først og fremmest være at give personlig støtte til ofre for forbrydelser. I mange tilfælde kan en sådan støtte gives »blot« ved at lytte til og tale med ofret.

I offerrådgivningen skal ofret også kunne få vejledning om mulighederne for at søge det offentlige om erstatning, om mulighederne for psykologhjælp, for advokatbistand m.v. og eventuelt tillige bistand ved spørgsmål om udfyldelse af ansøgningskemaer eller skadesanmeldelser til forsikringssselskaber m.m. Giver forbrydelsen anledning til, at ofret søger at opnå erstatning – f.eks. hos Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser eller hos gerningsmanden – kan ofret vejledes om reglerne om adgangen til eventuelt at få erstatningskravet påkendt i forbindelse med straffesagen eller eventuelt om mulighederne for at opnå retshjælp til en efterfølgende civil retssag om kravet.

Der kan også være behov for, at rådgivningens støtteperson, f.eks. i et tilfælde, hvor ofret modtager en indkaldelse til at afgive vidneforklaring i retten, forbereder ofret på denne situation ved at forklare om det sædvanlige forløb i en retssal under en domsforhandling. Støttepersonen kan eventuelt også gå med i retten, hvis ofret føler behov for at have én ved sin side.

Det skal i øvrigt være et mål, at der er mulighed for at rette henvendelse til støttepersoner fra offerrådgivningen også f.eks. umiddelbart efter, at en forbrydelse er sket. Det vil f.eks. kunne ske ved, at der lokalt etableres en form for telefonvagtordninger, hvor offeret kan rette henvendelse også sent om aftenen m.v.

Det er hensigten, at offerrådgivningen skal stå åben for alle, som føler behov for rådgivning af den art, som er nævnt ovenfor. Ordningen begrænses således ikke til ofre for bestemte former for (alvorligere) kriminalitet. Også f.eks. personer, der har fået beskikket en bistandsadvokat, vil således kunne henvende sig i en offerrådgivning, f.eks. med henblik på at have en person at tale med.

Opgaven med at etablere og vedligeholde nettet af lokale offerrådgivninger vil blive henlagt til Rigspolitichefen eller Direktoratet for Kriminalforsorgen, der skal skabe de nødvendige betingelser for, at opgaven med at bistå og støtte ofre kan løses lokalt.

Der skal findes støttepersoner, der er interesseret i på frivillig basis at hjælpe ofre for forbrydelser. Der skal herved navnlig tages hensyn til menneskelige egenskaber og ikke stilles specifikke krav til en be-

stømt form for uddannelse eller baggrund. Derimod forudsættes det, at der tilrettelægges et særligt kursus, der tilbydes de personer, der skal fungere som støttepersoner. Kurset skal give information om lovgivning på området og om offentlige støttemuligheder for ofre for forbrydelser, således at støttepersonerne får en solid viden og et godt grundlag for at tilbyde vejledning til ofre for forbrydelser. Også forståelse for ofrenes situation, kendskab til menneskers reaktion, når de udsættes for forbrydelser m.m., bør indgå i undervisningen.

Det er samtidig den centrale myndigheds opgave i samarbejde f.eks. med kommunerne at finde egnede lokaler til offerrådgivninger og at sørge for adgang til telefon og almindelige kontorholdsartikler. Endvidere skal der centralt udarbejdes informationsmateriale m.v.

Den centrale myndighed skal derimod ikke have indflydelse på den konkrete bistand og vejledning, der gives til ofre, der henvender sig i en offerrådgivning. Offerrådgivningernes styrke skal navnlig bygge på det frivillige element og uafhængigheden af offentlige myndigheder.

Etablering af offerrådgivninger er et supplement til den rådgivende og støttende funktion, som politiet varetager i forhold til ofre for forbrydelser, og kan ikke erstatte politiets forpligtelser i forhold til ofrene. Offerrådgivningerne skal således fungere i et samspil med politiet. Politiet skal informere ofre om rådgivningens eksistens og i givet fald bistå med at skabe kontakt mellem offer og offerrådgivning.

Der ydes i øvrigt efter Sundhedsministeriets bekendtgørelse nr. 1191 af 18. december 1996 tilskud til psykologhjælp til voldsofre og andre særlig udsatte grupper. Tilskuddet udgør 60 pct. af det honorar pr. konsultation, der er fastsat i overenskomsten mellem Sygesikringen og Dansk Psykologforening. Ved finansloven for 1997 er det beløb, der kan anvendes til tilskud til psykologbistand, forhøjet fra 25,7 mio. kr. til 41,4 mio. kr.

Offerrådgivningerne er også et supplement til denne ordning med psykologbistand, og offerrådgivningerne kan således vejlede om muligheden for at få hjælp af en psykolog.

6.2. Informationsmateriale til ofre for forbrydelser

Et vigtigt led i styrkelsen af retsstillingen for ofre er, at personer, der har været udsat for en forbrydelse, får information om mulighederne for bistand og om sagens videre forløb m.v.

Justitsministeriet vil derfor udarbejde en pjece med oplysninger til ofre for forbrydelser. Pjecen kan udleveres bl.a. af politiet, som oftest får den første

kontakt med personer, der har været udsat for kriminalitet.

Pjecen skal give en beskrivelse af forløbet af en straffesag både med hensyn til politiets behandling og en eventuel senere retssag.

Endvidere skal der gives oplysning om rettigheder og pligter i forbindelse med en straffesag. Det kan bl.a. nævnes, at et offer, der indkaldes til afhøring hos politiet eller som vidne i retten, har ret til at medtage en støtteperson under afhøringen. Ofret bør samtidig informeres om, at den pågældende kan blive indkaldt flere gange for at afgive forklaring. Det kan også være relevant at oplyse, at der ved vidneafhøring i retten kan tages særlige hensyn til ofre, der er bange for at blive konfronteret med gerningsmanden, og at ofret kan rette henvendelse herom til politiet eller retten inden retsmødet.

Endelig skal pjecen indeholde information om offentlige og private tilbud om hjælp til ofre for forbrydelser, herunder om Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser, om eventuelle offerrådgivninger og eventuelt også om organisationen »Hjælp Voldsofre« og de tilbud, som denne forening giver.

Pjecen tænkes ikke kun udleveret af politiet, men bør også være tilgængelig andre steder f.eks. på dommerkontorer, biblioteker, kommunkontorer m.v.

6.3. Politiets kontakt med ofre m.v.

Som nævnt ovenfor er politiet ofte blandt de første, der kommer i kontakt med personer, der har været udsat for en forbrydelse. Politiet har også opgaver i forbindelse med underretning af pårørende til personer, der er kommet til skade eller er blevet dræbt i forbindelse med forbrydelser eller ulykker.

Det er vigtigt, at politiets opgaver i den forbindelse løses bedst muligt.

Justitsministeriet har derfor drøftet spørgsmålet om nærmere retningslinier for politiets kontakt med ofre og andre borgere, der befinder sig i en uheldig situation, i en uformel arbejdsgruppe med repræsentanter for Rigspolitechefen og anklagemyndigheden. Politiskolen under Rigspolitechefen har i fortsættelse heraf udarbejdet et notat om politiets behandling af ofre for forbrydelser og ulykker og deres pårørende. Notatet indeholder både retningslinier for politiets behandling af ofre og deres pårørende og en oversigt over de regler, der gælder vedrørende ofres rettigheder m.v.

Justitsministeriet har udsendt notatet til samtlige politikredse som et arbejdsredskab i denne type sager og samtidig som en påmindelse om at udvise særlig nænsomhed, venlighed og imødekommenhed

i kontakten med ofre for forbrydelser og ulykker og deres pårørende.

7. Forsøgsordning med konfrontation i konfliktråd

I 1994 blev der som et led i indsatsen mod vold iværksat en forsøgsordning med mægling i konfliktråd.

Formålet med forsøget var bl.a. at undersøge, om det er muligt at opstille et supplement til det eksisterende straffesystem ved at lade offer og gerningsmand møde hinanden og tale om kriminaliteten under en mæglers tilstedeværelse. Hensigten var at give gerningsmanden større ansvarlighed med hensyn til sine handlinger for på den måde at modvirke senere kriminalitet. Samtidig skulle mæglingen løse op for offerets frustrationer og angst og herved medvirke til at give offeret større trykthed i dagligdagen.

Forsøget blev gennemført med oprettelse af 5 konfliktråd i 4 politikredse/kommuner (Holstebro, Sønderborg, Svendborg og København), således at der kunne afholdes konfliktrådssamtaler fra februar 1995 til februar 1996.

Rammerne for forsøget blev fastsat således, at mægling skulle være frivillig for offer og gerningsmand. Mæglingen var endvidere et supplement til sædvanlig retsforfølgning og ikke et alternativ, der kunne erstatte straf.

Gerningsmanden skulle oprindeligt være i alderen 15-18/20 år. Endvidere skulle den pågældende være ustraffet eller kun straffet i ubetydelig grad. I april 1995 blev målgruppen udvidet til gerningsmænd i alderen 15-21 år, og kravet om, at den pågældende skulle være ustraffet, blev blødt op.

Det var endvidere et krav, at kriminaliteten skulle være tilstået. Den omfattede kriminalitet var først og fremmest værthusvold, vold mod særligt udsatte grupper og gadevold. Endvidere kunne der mægles i sager om anden angstskabende eller krænkende kriminalitet, f.eks. brugstyveri, tasketyveri, butikstyveri, indbrudssager og hærværkssager.

Der er i den 1-årige forsøgsperiode kun gennemført mægling i 4 sager. Resultaterne af disse mæglinger har dog været positive. I de sager, hvor mægling blev gennemført, har samtalen således i alle tilfælde resulteret i en aftale om betaling af erstatning til offeret, en undskyldning fra gerningsmanden eller lignende.

I Det Kriminalpræventive Råds rapport om forsøget peges der på, at der har været for få sager i forsøgsperioden. Grunden til, at der har været så få sager, antages bl.a. at være, at mægling er noget nyt, som både offer og gerningsmand er usikre overfor.

Også i Norge har et af de væsentlige problemer været, at der var for få sager.

Det kan i øvrigt oplyses, at i en af sagerne, der vedrørte vold, blev der fastsat en lavere straf end normalt i sådanne sager. Ved denne dom er der således åbnet for strafnedsættelse på grund af deltagelse i mægling.

Det gennemførte forsøg viser, at der i de sager, hvor konfliktråd blev afholdt, i alle tilfælde var resultater af samtalen.

Det er imidlertid meget vanskeligt på grundlag af de få sager, som førte til mægling i forsøgsordningen, at tage endelig stilling til, om konfliktråd bør indføres som en permanent ordning i Danmark.

Justitsministeriet vil derfor iværksætte et yderligere og bredere forsøg med konfliktråd, som kan give et mere fyldegrundlag for at vurdere konfliktrådenes eventuelle fremtidige rolle i kriminalitetsbekæmpelsen.

Det er hensigten, at forsøget skal give mulighed for, at alle aldersgrupper af sigtede, dvs. personer på 15 år eller derover, kan deltage i mægling. Endvidere vil forsøget blive gennemført i et større antal politikredse, eventuelt i en eller to amtskommuner.

Også for så vidt angår kriminalitetens art foreslås udvidelser. Kriminalitetens art var i forsøgsordningen først og fremmest vold. Vold skal også i den nye forsøgsordning være omfattet af muligheden for at gennemføre mægling, men også kriminalitet som indbrud, butikstyveri, brugstyveri, tasketyveri og hærværk skal indgå. Det skal endvidere ikke være udelukket at inddrage andre former for kriminalitet, som kan virke krænkende for offeret, og som efter en konkret vurdering anses for egnet til mægling.

Det skal fortsat være en forudsætning, at den sigtede i det væsentlige har tilstået forholdet. Derimod skal gerningsmandens eventuelle forstraffe ikke i sig selv udelukke anvendelse af mægling i konfliktråd.

De foreslåede udvidelser i forhold til det tidligere forsøg bør kunne medføre et større antal sager og en bredere erfaring med konfliktråd.

Mæglingen skal ligesom i forsøgsperioden betragtes et supplement til sædvanlig retsforfølgning og ikke som et alternativ til straf. Det skyldes bl.a., at der bør opnås en bredere erfaring med konfliktråd, inden der tages nærmere stilling til denne problemstilling.

Det er dog ikke udelukket – sådan som det også viste sig i forsøgsordningen – at domstolene ved straffastsættelsen efter en konkret vurdering kan tillægge en gennemført mægling betydning, således at straffen bliver mildere. Det skyldes bl.a., at straffelovens § 84 giver mulighed for at nedsætte straffen, hvis den tiltalte har genoprettet den skade, som er forvoldt ved lovovertrædelsen. Det vil således kunne forekomme, at f.eks. betaling af erstatning for øde-

læggelserne i en hærværks sag også i de situationer, hvor erstatningen er et resultat af en mægling, kan medføre en lavere straf for lovovertrædelsen. Det er dog ikke en mindre straf, der på nuværende tidspunkt er formålet med konfliktråd.

Det vil også for det nye udvidede forsøg være Det Kriminalpræventive Råd, der for Justitsministeriet skal stå for etablering og evaluering af forsøget.

Det er målet, at forsøget skal være afsluttet og evalueret efter ca. 3 år.

8. Styrkelse af forskningen på Justitsministeriets område

8.1. Forslagene fra arbejdsgruppen om styrkelse af forskningen på Justitsministeriets område

I februar 1996 afholdt Justitsministeriet et seminar om organisationen og styringen af den kriminalpolitiske forskning. På seminaret var der bred enighed om, at der er behov for en styrkelse af den kriminalpolitiske forskning.

Bla. på baggrund af drøftelserne på seminaret nedsatte Justitsministeriet i foråret 1996 en arbejdsgruppe, der skulle foreslå initiativer til en styrkelse af forskningen. Arbejdsgruppen bestod af repræsentanter for Direktoratet for Kriminalforsorgen, Rigsadvokaten, Det Kriminalpræventive Råd, Rigspolitichefen, Københavns og Århus Universitet samt Justitsministeriet.

Arbejdsgruppen afsluttede sit arbejde i efteråret 1996 med et notat om styrkelse af forskningen på Justitsministeriets område. (Bilag 2 til lovforslaget)

Arbejdsgruppen foreslår, at der oprettes et overordnet forskningspolitisk udvalg (Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg).

Udvalget skal bl.a. rådgive justitsministeren om forskningspolitiske spørgsmål, vurdere behovet for forskning på bestemte områder, herunder eventuelt komme med forslag til forskningsprojekter, koordinere forskningen inden for hele Justitsministeriets område og koordinere denne forskning med forskning på andre ministeriers områder. Endvidere skal udvalget medvirke til, at oplysninger om forskning er let tilgængelige for myndigheder og forskere og efter anmodning fra justitsministeren medvirke ved udarbejdelsen af generelle retningslinier for tildeling af offentlige midler til konkrete forskningsprojekter m.v.

Arbejdsgruppen foreslår endvidere, at der oprettes et sekretariat i Justitsministeriet, der kan varetage de løbende mindre opgaver i relation til forskning inden for Justitsministeriets område.

Om sammensætningen af det forskningspolitiske udvalg m.v. henvises til pkt. 5.2. i arbejdsgruppens

notat (bilag 2) og om sekretariatsfunktionen til pkt. 5.3.

Arbejdsgruppen foreslår endvidere, at der – for at de rammer, der skabes for en styrkelse af forskningen, får et konkret indhold – afsættes et beløb på 2-3 mio. kr. til finansiering af konkrete forskningsprojekter inden for Justitsministeriets område.

Endelig foreslår arbejdsgruppen, at der i Justitsministeriets departement sker en styrkelse af varetagelsen af generelle opgaver vedrørende forskning og af behandlingen af konkrete sager vedrørende forskning ved ansættelse af en forsknings- og statistikmedarbejder med en relevant samfundsvidenskabelig forskeruddannelse.

8.2. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet har gennem en årrække haft ønsker om, bl.a. at der i højere grad iværksættes forskning i relation til ministeriets lovgivning og andre sagsområder. Der er derfor i de senere år i en række tilfælde i forbindelse med fremsættelse af forslag om ny lovgivning afsat midler til forskning i relation til de foreslåede ændringer m.v.

Forslagene fra arbejdsgruppen giver mulighed for, at ministeriet mere generelt kan yde støtte til og få udbytte af forskning, der har tilknytning til de områder, der varetages af ministeriet. Det gælder ikke blot forskning på det kriminalpolitiske område, men også forskning vedrørende f.eks. offentlig ret, familieret og formueret. Forslagene vil også kunne sikre en bedre koordinering af forskningen på disse områder.

Herudover kan der ske en styrkelse med hensyn til statistiske oplysninger m.v.

Justitsministeriet er derfor indstillet på at følge arbejdsgruppens forslag om at nedsætte et forskningspolitisk udvalg. Også de øvrige forslag fra arbejdsgruppen vil blive gennemført - herunder forslaget om ansættelse af en forsknings- og statistikmedarbejder i Justitsministeriets departement samt forslaget om, at der afsættes et beløb til finansiering af forskningsprojekter. Dette beløb foreslås foreløbig fastsat til 1,5 mio. kr. årligt, jf. også bemærkningerne nedenfor under pkt. 9 om lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser.

9. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser m.v.

Lovforslaget, der har til hovedformål at styrke retsstillingen for ofre for forbrydelser, indeholder forslag om en række nye initiativer, hvis gennemførelse medfører merudgifter.

Forslaget om beskikkelse af en bistandsadvokat for forurettede på begæring i alle sager om volds- og

seksualforbrydelser samt beskikkelse af advokat for pårørende til en person, der er afgået ved døden, indebærer, at der i et yderligere antal sager vil skulle afholdes udgifter til advokatsalærer m.v.

Lovforslaget indebærer endvidere en udvidelse af adgangen til økonomisk godtgørelse til ofre for grove voldsforbrydelser, hvilket vil medføre udgifter til denne godtgørelse i det omfang, det ikke er muligt at få godtgørelsen betalt af gerningsmanden.

Forslaget om etablering af et landsdækkende net af lokale offerrådgivninger, der skal tilbyde rådgivning, støtte og information til ofre for forbrydelser, vil medføre udgifter til kursusvirksomhed og kontorhold samt merudgifter til drift af en central enhed til etablering, vedligeholdelse og koordinering af arbejdet i de lokale offerrådgivninger.

Det foreslås endvidere at etablere en yderligere og bredere forsøgsordning med konfrontation i konfliktråd i forhold til det tidligere gennemførte forsøg. Forslaget medfører udgifter til informationsmateriale, afholdelse af kurser for mæglere, konsulentbistand m.v.

Endelig følger det af lovforslaget, at der skal ske en styrkelse af forskningen på Justitsministeriets område. Styrkelsen sker bl.a. ved oprettelse af et nyt forskningsudvalg under Justitsministeriet, ligesom der etableres en forsknings- og dokumentationsfunktion i Justitsministeriets departement og afholdes udgifter til køb af ekstern forskning og undersøgelser.

De samlede udgifter ved lovforslaget skønnes herefter at udgøre ca. 4,2 mio. kr., heraf 1,0 mio. kr. lønsom, i 1997 og 6,5 mio. kr., heraf 1,5 mio. kr. lønsom, pr. år i de følgende år.

Lovforslaget skønnes ikke i øvrigt at medføre økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige af betydning. Forslaget har endvidere ikke miljømæssige eller erhvervsøkonomiske konsekvenser og indeholder ikke EU-retlige aspekter.

10. Hørte myndigheder m.v.

Præsidenterne for Østre Landsret, Vestre Landsret, Københavns Byret, retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Rigsadvokaten, Rigspolitichefen, Politidirektøren i København, Foreningen af Politimestre i Danmark, Politifuldmægtigforeningen, Dansk Politiforbund, Dansk Kriminalpolitiforening, Advokatrådet, Det Danske Center for Menneskerettigheder, Nævnet vedrørende erstatning til ofre for Forbrydelser, Landsforeningen Hjælp Voldsofre, Foreningen Stop Volden, Amdsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening samt Københavns og Frederiksberg kommuner.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

I bilag 1 til lovforslaget er de foreslåede bestemmelser sammenholdt med de gældende regler.

Til § 1

Retsplejeloven

Til nr. 1

Forslaget indebærer, at det bliver udgangspunktet, at en anmodning om beskikkelse af en bistandsadvokat skal imødekommes i de sager om sædelighedsforbrydelser og voldsforbrydelser, der i dag er omfattet af den fakultative regel i retsplejelovens § 741 a, stk. 2.

Efter de foreslåede bestemmelser i stk. 1, 2. og 3. pkt., kan retten dog afslå beskikkelse af bistandsadvokat, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter, og advokatbistand må anses for åbenbart unødvendig.

Sager af mindre alvorlig karakter er sager, der kan forventes afgjort med bøde eller en meget kort frihedsstraf. Det er samtidig en betingelse, at der åbenbart ikke er behov for advokatbistand. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis der er tale om værtshusklammeri, hvor der ikke er opstået skade, eller en blufærdighedskrænkelser, hvor den forurettede nok kan være ilde berørt, men ikke har været udsat for en væsentlig krænkelser.

Adgangen til at afslå beskikkelse af bistandsadvokat er således meget snæver.

Der bliver som hidtil ikke tale om automatisk at beskikke en bistandsadvokat. Beskikkelse forudsætter således fremsættelse af en anmodning herom fra forurettede.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger pkt. 2.

Til nr. 2

Stk. 1 svarer – med enkelte sproglige ændringer – til den nugældende bestemmelse i § 995 a, 1. pkt.

Forslaget i stk. 2 indebærer, at der kan beskikkes advokat for pårørende til en person, der er afgået ved døden som følge af en forbrydelse, med henblik på bistand ved opgørelse af erstatningskrav, uden hensyn til de pågældendes økonomiske formåen.

Det er en forudsætning, at retten finder, at der kan være behov for advokatbistand.

Om baggrunden for forslaget henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger pkt. 3.

Stk. 3 svarer til den nugældende regel i § 995 a, 2. pkt.

Til § 2

Straffeloven

Til nr. 1

Forslaget indebærer, at straffelovens § 223, stk. 1, om den, der har samleje med en person under 18 år, der er den skyldiges adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn eller er betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse, undergives en 10-årig forældelse.

Derved kommer forældelsesfristen til at svare til den frist, der gælder for overtrædelse af straffelovens § 210 om incest og § 222, stk. 1, om samleje med et barn under 15 år.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger pkt. 5.

Til nr. 2

Efter forslaget udvides straffelovens § 210 om incest til også at omfatte forhold til en person af samme køn. Endvidere foreslås reglen ændret, således at anden kønslig omgængelse end samleje sidestilles med samleje i strafmæssig henseende.

Om baggrunden for forslagene henvises til de almindelige bemærkninger pkt. 5.

Til § 3

Erstatningsansvarsloven

Bestemmelsens *stk. 1* svarer til den nugældende regel i erstatningsansvarslovens § 26, 1. pkt, og forslaget indebærer ikke ændringer i rækkevidden af denne bestemmelse.

I *stk. 2* foreslås en udvidet adgang til at yde godtgørelse for ikke-økonomisk skade i forbindelse med forbrydelser.

Formålet med den foreslåede bestemmelse er, at domstolene i de tilfælde, hvor der ikke er lidt tort, og hvor der derfor ikke ydes en godtgørelse efter *stk. 1*, fremover skal udmåle en godtgørelse som kompensation for ikke-økonomisk skade, hvis krænkelsen er sket ved en forbrydelse, der har indebåret et særligt groft angreb mod en andens frihed eller person.

Den foreslåede bestemmelser omfatter – i modsætning til *stk. 1* – kun krænkelser, der er sket ved en forbrydelse. Forbrydelsen skal endvidere have indebåret et angreb. Der kan derfor ikke tilkendes godtgørelse efter *stk. 2* ved uagtsomme forhold, f.eks. ved overtrædelse af straffelovens § 249 om uagtsom legemsbeskadigelse.

Angrebet skal være sket mod en andens frihed eller person. Bestemmelsen omfatter således i mod-

sætning til reglen i *stk. 1* ikke angreb alene mod fred eller ære.

Bestemmelsens kerneområde vil være straffelovsovertrædelser i form af særligt grov vold eller frihedsberøvelse. Bestemmelsen kan således omfatte forbrydelser, hvor vold indgår i gerningsindholdet, herunder både forhold, der udelukkende består i vold, og f.eks. røveri, voldtægt og drabsforsøg.

Kravet om forholdets grovhed indebærer, at der skal være tale om en forbrydelse, der har medført alvorlig utryghed og angst hos ofret, og som også generelt set er egnet til at skabe betydelig frygt og bekymring.

Ved vold vil det være en forudsætning, at volden er sket ved anvendelse af våben, eller at der er tale om vold gennem længere tid – flere timer. Det vil normalt også være en forudsætning, at volden har medført alvorlige skader.

Angreb mod en persons frihed vil kunne medføre godtgørelse efter den foreslåede bestemmelse, hvis frihedsberøvelsen har været af en vis længde og er foregået under sådanne omstændigheder, f.eks. ved anvendelse af trussel med våben, at forholdet er voldsomt angstskabende for offeret.

Kravet om forbrydelsens særlige grovhed indebærer, at forholdet også ved strafudmålingen betragtes som værende af grovere karakter. Det vil således være udgangspunktet, at forbrydelsen skal medføre fængsel i omkring 1 år eller derover.

Godtgørelsens størrelse forudsættes som udgangspunkt at ligge i størrelsesordenen 10.000 kr. Det bemærkes i den forbindelse, at godtgørelsen ligesom godtgørelse for tort er skattefri.

Stk. 3 vedrører spørgsmålet om overdragelse af et krav på godtgørelse efter *stk. 1* eller *2*. Bestemmelsen svarer – med en konsekvensændring for så vidt angår den foreslåede udvidede adgang til at fastsætte godtgørelse efter *stk. 2* – til den nugældende bestemmelse i erstatningsansvarslovens § 26, 2. pkt.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger pkt. 4.

Til § 4

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. maj 1997.

Det indebærer, at forslagene om ændring af reglerne om beskikkelse af advokat (lovforslagets § 1, nr. 1 og 2) gælder for beskikkelser, der sker på denne dato eller senere. Ændringerne af straffeloven (lovforslagets § 2) har virkning for lovovertrædelser, der begås efter lovens ikrafttræden. Også den udvidede adgang til at tilkende ofre for visse forbrydelser en mindre økonomisk godtgørelse (lovforslagets § 3)

gælder med hensyn til lovovertrædelser, der begås efter lovens ikrafttræden.

Til § 5

Bestemmelsen fastsætter lovens territoriale anvendelsesområde. Den indebærer, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland.

Lovens §§ 2 (ændring af straffeloven) og 3 (ændring af erstatningsansvarsloven) kan ved kongelig

anordning sættes i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger. Lovens § 1 kan ikke sættes i kraft for Færøerne, der har sin egen retsplejelov.

Lovens § 3 (ændring af erstatningsansvarsloven) kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som de særlige grønlandske forhold tilsiger. Lovens §§ 1 og 2 kan ikke sættes i kraft for Grønland, der har sin egen retsplejelov og kriminallov.

Bilag 1

*I dette bilag er (med mindre skrift)
indsat den gældende formulering af de bestemmelser,
der berøres af lovforslaget*

§ 1

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 752 af 15. august 1996 foretages følgende ændringer:

1. § 741 a, stk. 1 og 2, ophæves, og istedet ind sættes:

»§ 741 a. I sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 119, § 123, § 210, §§ 216-223, § 224 eller 225, jf. §§ 216-223, § 232, § 237, jf. § 21, §§ 244-246, §§ 249 og 250, §§ 260-262 eller § 288, beskikker retten en advokat for den, der er forurettet ved lovovertrædelsen, når den pågældende fremsætter begæring om det. I sager om overtrædelse af straffelovens § 119, § 123, § 218, stk. 1, §§ 219-221, § 222, stk. 1 og stk. 2, 1. led, § 223, stk. 2, § 232, § 237, jf. § 21, §§ 244-246, §§ 249 og 250, §§ 260-262 eller § 288 kan beskikkelse af advokat dog undlades, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter, og advokatbistand må anses for unødvendig. Det samme gælder i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 224 eller § 225, jf. §§ 218, stk. 1, §§ 219-221, § 222, stk. 1 og stk. 2, 1. led, eller § 223, stk. 2.«

Stk. 3 bliver herefter *stk. 2*.

»§ 741 a. I sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 210, §§ 216 og 217, § 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led eller § 223, stk. 1, beskikker retten en advokat for den, der er forurettet ved lovovertrædelsen, når den pågældende fremsætter begæring om det. Det samme gælder i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 224 eller § 225, jf. §§ 216 og 217, § 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led eller § 223, stk. 1.«

Stk. 2. I sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 119, § 123, § 218, stk. 1, §§ 219-221, § 222, stk. 1 og stk. 2, 1. led, § 223, stk. 2, § 232, § 237, jf. § 21, §§ 244-246, §§ 249 og 250, §§ 260-262 eller § 288 kan retten, når forholdene taler derfor, på den forurettedes begæring beskikke en advokat for den pågældende. Det samme gælder i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 224 eller § 225, jf. §§ 218, stk. 1, §§ 219-221, § 222, stk. 1 og stk. 2, 1. led, § 223, stk. 2.

Stk. 3. — — —

2. § 995 a affattes således:

»§ 995 a. Retten kan beskikke en advokat for den forurettede, når det skønnes nødvendigt med advokatbistand ved opgørelsen af erstatningskrav, og forurettede opfylder den i § 330, stk. 1, nr. 2, nævnte betingelse.

Stk. 2. Når omstændighederne taler for det, kan retten i sager, hvor en person er afgået ved døden som følge af en forbrydelse, beskikke en advokat for de pårørende til at bistå med opgørelsen af erstatningskrav, uanset at de pårørende ikke opfylder betingelsen i § 330, stk. 1, nr. 2.

Stk. 3. Om salær og godtgørelse for udlæg til den beskikkede advokat gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. kap. 31.«

»§ 995 a. Retten kan beskikke en advokat for den forurettede, når det skønnes nødvendigt, at han har advokatbistand ved opgørelsen af erstatningskravet, og han opfylder den i § 330, stk. 1, nr. 2, nævnte betingelse. Om salær og godtgørelse for udlæg til den beskikkede advokat gælder samme regler som i til-

Bilag til f. t. l. vedr. retsplejeloven m.v.

fælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. kap. 31.«

§ 2

I straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 886 af 30. oktober 1992 som ændret senest ved lov nr. 474 af 12. juni 1996, foretages følgende ændringer:

1. I § 93, stk. 3, ændres »§ 289, 1. pkt.,« til: »§§ 223, stk. 1, og 289, 1. pkt.,«.

§ 93. Forældelsesfristen er

- 1) 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelser, eller når straffen for overtrædelserne ikke ville overstige bøde.
- 2) 5 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 4 år.
- 3) 10 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 10 år.
- 4) 15 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel på bestemt tid.

Stk. 2. For overtrædelse af denne lovs § 296, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2, § 297 og § 302 er forældelsesfristen i intet tilfælde mindre end 5 år. Det samme gælder strafansvar for overtrædelser, hvorved nogen unddrager sig betaling af told og afgifter til det offentlige, eller som er egnede til at medføre, at nogen uberettiget fritages for betaling af sådanne beløb.

Stk. 3. For overtrædelser af denne lovs § 289, 1. pkt., eller §§ 13, 15 eller 16 i skattekontrolloven er forældelsesfristen i intet tilfælde mindre end 10 år.

Stk. 4. — — —

2. § 210, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til kønslig

omgængelse med en person af samme køn og med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje.«

§ 210. Den, der har samleje med en slægtning i nedstigende linje, straffes med fængsel indtil 6 år.

Stk. 2. Den, der har samleje med sin broder eller søster, straffes med fængsel indtil 2 år. Straffen kan bortfalde for den, der ikke er fyldt 18 år.

Stk. 3. Har anden kønslig omgængelse end samleje fundet sted, bliver en forholdsmæssigt mindre straf at anvende.

§ 3

I erstatningsansvarsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 599 af 8. september 1986 som ændret senest ved lov nr. 1110 af 20. december 1995, foretages følgende ændringer:

1. § 26 affattes således:

»§ 26. Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort.

Stk. 2. Selv om der ikke er lidt tort, skal den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en anden, dog betale den forurettede en godtgørelse, såfremt krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret et særligt groft angreb mod en andens person eller frihed.

Stk. 3. § 18, stk. 1 og 2, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse efter stk. 1 og 2.«

§ 26. Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort. § 18, stk. 1 og 2, finder tilsvarende anvendelse på godtgørelse for tort.

Bilag 2

Arbejdsgruppen om
styrkelse af forskningen på
Justitsministeriets område

Den 19. september 1996

NOTAT

om styrkelse af forskningen på Justitsministeriets område

1. Indledning

Justitsministeriet har i de sidste mange år gennem forskellige udvalg og arbejdsgrupper søgt at bidrage til koordineringen af forskningen på det kriminalpolitiske område.

Erfaringerne har imidlertid vist, at der er behov for at styrke indsatsen, både ved i højere grad at synliggøre og koordinere den forskning, der allerede foregår, og ved at tage initiativ til nye forskningsprojekter.

Der har endvidere vist sig behov for, at Justitsministeriets bestræbelser på at koordinere forskningen sigter bredere end blot mod det kriminalpolitiske område og i stedet inddrager hele Justitsministeriets lovgivningsområde, herunder strafferet, procesret, kriminologi, familieret, formueret, offentlig ret, menneskeret, retssociologi osv.

Dette notat har på den baggrund til formål at fremsætte forslag til, hvorledes forskningen inden for Justitsministeriets område kan styrkes.

2. Den nuværende struktur for forskning på Justitsministeriets område

2.1. Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsudvalg

Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsudvalg blev nedsat ved skrivelse af 1. juli 1975. (Som bilag 1 er medtaget en oversigt over de myndigheder og organisationer m.v., der er repræsenteret i udvalget).

Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsudvalg trådte i stedet for det midlertidige koordinationsudvalg vedrørende forskningen inden for kriminalforsorgen, som Direktoratet for Kriminalforsorgen havde nedsat i 1972. Dette midlertidige udvalg havde haft som hovedopgave at medvirke til en koordinering af

forskningen inden for kriminalforsorgen, indtil et bredere udvalg vedrørende det samlede kriminalpolitiske område blev nedsat under Justitsministeriet.

Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsudvalg har ifølge kommissoriet til opgave at medvirke til en koordinering af den kriminalpolitiske forskning gennem drøftelser og udveksling af oplysninger om kriminalpolitiske forskningsspørgsmål samt at rådgive med hensyn til gennemførelsen af forskningsopgaver, der iværksættes af Justitsministeriet eller af institutioner eller udvalg inden for Justitsministeriets område.

Man var ved nedsættelsen af Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsudvalg opmærksom på, at udvalget på grund af dets størrelse ikke kunne virke som beslutningstagende organ. Udvalgets opgave var derfor først og fremmest at medvirke til en koordinering af den kriminalpolitiske forskning gennem drøftelser og udveksling af oplysninger om kriminalpolitiske forskningsspørgsmål og forskningsresultater samt om påkrævede forskningsopgaver og påtænkte lovgivningsinitiativer osv.

Det var hensigten, at udvalget skulle afholde ca. to årlige heldagsmøder med seminarlignende præg. I de første år efter udvalgets nedsættelse blev der i overensstemmelse hermed afholdt to heldagsmøder om året. Senere blev der alene gennemført ét årligt møde. Siden 1987 har der ikke været afholdt møder. I alt har udvalget afholdt 12 møder.

2.2. Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsgruppe

I forbindelse med nedsættelsen af Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsudvalg

blev der nedsat en snævrere, permanent arbejdsgruppe vedrørende kriminalpolitiske forskningsspørgsmål, Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsgruppe. (Som bilag 2 er medtaget en oversigt over de myndigheder og organisationer m.v., der er repræsenteret i gruppen).

Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsgruppe skal ifølge kommissoriet virke som forretningsudvalg for Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsudvalg.

Det påhviler endvidere gruppen at varetage en løbende informationsvirksomhed vedrørende kriminalpolitisk forskning og at tage initiativer til gennemførelsen af kriminalpolitiske forskningsopgaver samt, såfremt det findes påkrævet, selv at forestå gennemførelsen af sådanne opgaver.

Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsgruppe er i øvrigt rådgivende for Justitsministeriet i sager vedrørende kriminalpolitisk forskning. Forskningsgruppen afgiver bl.a. indstilling om tildelingen af offentlige midler til konkrete forskningsprojekter og afgiver indstilling om ansøgninger fra forskere om aktindsigt eller tilladelse til indsamling af materiale m.v. til brug for konkrete forskningsprojekter. Forskningsgruppen foretager i den forbindelse en videnskabelig vurdering af de forslag til forskningsprojekter, som gruppen får forelagt, herunder med hensyn til de påtænkte metoders anvendelighed. Gruppen mødes ca. hvert kvartal.

2.3. Forskning i Rigspolitechefens regi

I 1990 blev der ved Rigspolitechefembedet etableret et politiforskningssekretariat, der organisatorisk blev placeret under Politiskolen. Etableringen og driften af sekretariatet er sket inden for rammerne af de eksisterende bevilgninger. Det daglige arbejde i sekretariatet varetages - ved siden af de øvrige opgaver - af den på skolen tjenstgørende politifuldmægtig med referat til skolens politimester. Der er ikke til politiforskningssekretariatet knyttet egentlige politiforskere eller medarbejdere, der fuldtids er beskæftiget med politiforskning. Sekretariatets opgave er derfor i hovedsagen planlægning og koordinering af samarbejdet med an-

dre afdelinger ved Rigspolitiet samt myndigheder og forskere udenfor politiet omkring politimæssige analyse- og planlægningsopgaver.

Ifølge det notat, der ligger til grund for politiforskningssekretariatets etablering, forstås ved politiforskning »generel erhvervelse og bearbejdning af sådan viden om politiets organisation, virksomhed, uddannelse og samfundsmæssige opgaver, som på længere sigt kan føre til større effektivitet og bedre ressourceudnyttelse inden for politiet, herunder på det personalemæssige område«.

Til politiforskningssekretariatet er knyttet en styringsgruppe med rigspolitechefen som formand og en række repræsentanter for Justitsministeriet, politiet og politiets organisationer, anklagemyndigheden og Det Kriminalpræventive Råd samt 3 forskere fra universiteter eller højere læreanstalter som medlemmer. Styringsgruppen drøfter bl.a. spørgsmål vedrørende igangværende og kommende forskningsprojekter, publicering m.v. Der holdes møde i styringsgruppen ca. 2 gange årligt.

Politiforskningssekretariatet har i samarbejde med andre afdelinger ved Rigspolitiet samt Danmarks Statistik, Justitsministeriet og andre myndigheder, forskere, kommissioner m.v. deltaget i en række forskellige projekter, herunder udarbejdelsen af kriminalitetsoversigter, en undersøgelse af kriminalitetsudviklingen mod år 2000 set i lyset af den demografiske udvikling, en undersøgelse om vold mod kvinder og en undersøgelse af forsøgsordningen med ungdomskontrakter.

Af igangværende projekter kan bl.a. nævnes en profilering af voldtægtsforbrydelser, udarbejdelsen af en udvidet og mere retvisende voldsstatistik, en undersøgelse af indbrudskriminaliteten samt en undersøgelse af polititjenestemænds psykiske og fysiske reaktioner i anledning af deltagelse i politiarbejde i ex-Jugoslavien.

2.4. Forskning i kriminalforsorgens regi

Der findes ikke en selvstændig forskningsenhed i Direktoratet for Kriminalforsorgen. Derimod er direktoratet repræsenteret i Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forsknings-

udvalg og Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsgruppe.

På nordisk plan deltager direktoratet i regelmæssige møder arrangeret af Nordisk Kontaktnet for Kriminalstatistik. Endvidere mødes direktoratet årligt med fængselsforskere fra Sverige, Norge og Finland, hvor man udveksler oplysninger, idéer og erfaringer om forskning inden for kriminalforsorgens område.

Med henblik på koordinering af og oplysning om kriminalpolitisk forskning har kriminalforsorgens tjenestesteder siden 1976 indberettet alle planlagte, påbegyndte og afsluttede undersøgelser, opgørelser o. lign. vedrørende spørgsmål af mulig kriminalpolitisk interesse. Der findes således i direktoratet et kartotek over undersøgelser, som vedrører spørgsmål om kriminalitet og straffesystemets udformning og praktiske virke.

Direktoratet har en bevilling til forskningsformål, som igennem de seneste år har været på ca. 250.000 kr. årligt. Direktoratet har bl.a. bevilget penge til en undersøgelse af forekomsten af psykisk lidelse blandt kriminalforsorgens klientel, en undersøgelse om isolationsfængsling samt til to igangværende undersøgelser om henholdsvis Kriminalforsorgen i Frihed og blodoverført smitte blandt indsatte i Nyborg statsfængsel. Af andre forskningsprojekter kan nævnes en rapport om evaluering af den såkaldte AUF-reform (AUF står for Arbejde, Undervisning og Fritid) samt evalueringen af forsøgsprojektet med at idømme narkomaner behandling i stedet for straf.

Udover de nævnte større undersøgelser giver direktoratet efter høring af Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsgruppe eller dennes formand et stort antal tilladelser til studerende, som til brug for deres speciale eller lignende ønsker kontakt til kriminalforsorgens klienter enten personligt ved interviews eller ved adgang til sagsoplysninger eller lignende.

2.5. Forskning på Retspsykiatrisk Klinik

Der har i mange år været en tradition for en vis forskningsaktivitet ved Retspsykiatrisk Klinik, men gennem de sidste 10 år er klinikens forskningsaktivitet blevet væsentligt forøget.

Klinikken har således i denne periode iværksat en række større projekter, hvoraf nogle har indebåret heltidsansættelse af forskere i tidsbe-grænsede stillinger.

Blandt de senere års projekter kan bl.a. nævnes en undersøgelse af drab i Storkøbenhavn fra 1959 til 1983 og en undersøgelse om isolationsfængsling, varetægtsfængsling og psykisk helbred. Endvidere kan nævnes en undersøgelse af psykiatrilovens virkninger, en undersøgelse af udviklingen i antallet af retspsykiatriske patienter og af indlæggelser på psykiatriske afdelinger blandt kriminalforsorgens klientel, og en mindre undersøgelse af bl.a. unge, der har begået alvorlig kriminalitet, og visse personer under mentalobservation.

2.6. Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi

Justitsministeriet er repræsenteret i Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi. Rådet består af 3 repræsentanter fra hvert af de 5 nordiske lande. Rådet er et kontaktorgan for nordiske forskere, som arbejder med kriminologiske og kriminalpolitiske spørgsmål. Rådet har bl.a. til opgave at formidle information om nordisk kriminologi og at bistå myndighederne i de nordiske lande og Nordisk Råd i kriminalpolitiske spørgsmål.

2.7. Det Kriminalpræventive Råd

Det Kriminalpræventive Råd udfører ikke forskning i egentlig forstand (grundforskning), men igangsætter eller deltager i en række projekter og udviklingsarbejder af forskningsmæssig betydning. Rådet samarbejder i hverdagen med en række forskningsinstitutioner og organisationer med henblik på metodeudvikling af forebyggelsesindsatser. Som eksempel kan nævnes, at rådet har igangsat et udviklingsarbejde om kriminalitetsforebyggelse for tosprogede. Projektet gennemføres i samarbejde med Dansk Flygtningehjælp og Mellemløst Samvirke i 5 kommuner, som forestår den egentlige gennemførelse og afprøvning af projektidéen. Målet er metodisk at udvikle og afprøve modeller for en kriminalpræventiv indsats for borgere med en flerkulturel baggrund.

Fra Justitsministeriets område er Rigspoliti-
chefen, Politidirektøren i København og Poli-
timesterforeningen repræsenteret i rådets for-
retningsudvalg, og Rigspoliti-
chefen stiller et sekretariat til rådighed for rådet.

2.8. Forskning i øvrigt

Ud over den nævnte forskning foregår der
endvidere i en række myndigheder og organi-
sationer m.v. forskning i spørgsmål, der har
betydning for Justitsministeriets lovgivnings-
område.

Det drejer sig bl.a. om dele af den forskning,
der foregår på universiteterne og de øvrige læ-
reanstalter, og i Socialforskningsinstituttets og
Amternes og Kommunernes Forskningsinsti-
tuts regi.

3. Overvejelser om en styrkelse af forskningen på Justitsministeriets område

3.1. Seminar om kriminalpolitisk forskning

Den 26. februar 1996 afholdt Justitsministe-
riet et seminar om organisationen og styrin-
gen af den kriminalpolitiske forskning.

I seminaret, der blev arrangeret af Justitsmi-
nisteriet, deltog bl.a. repræsentanter for politi-
et og anklagemyndigheden, kriminalforsorgen,
universiteterne og lægeverdenen.

På seminaret var der bred enighed om, at
der er behov for en styrkelse af den kriminal-
politiske forskning.

3.2. Arbejdsgruppen om styrkelse af forskningen på Justitsministeriets område

Bl.a. på baggrund af drøftelserne på semina-
ret om kriminalpolitisk forskning nedsatte Ju-
stitsministeriet i foråret 1996 en arbejdsgrup-
pe, der skulle overveje mulighederne for at
styrke forskningen på dette område og frem-
sætte forslag til initiativer, der er egnede hertil.

Arbejdsgruppen skulle bl.a. overveje, om en
styrkelse af forskningen kan gennemføres un-
der den nuværende struktur, eller om der bør
gennemføres ændringer. Det skulle i den for-
bindelse overvejes, om der bør oprettes et nyt
organ, der løbende kan følge udviklingen på
området og rådgive om behovet for ny forsk-
ning og koordinere indsatsen m.v.

I disse overvejelser skulle det også indgå,
om der under en eventuel ny struktur bør ind-
drages andre områder under Justitsministeriet,
hvor der kan være behov for en styrkelse af
forskningen.

Arbejdsgruppen skulle endvidere overveje,
hvordan det kan sikres, at forskningen på Ju-
stitsministeriets område samordnes med forsk-
ningen på andre ministeriers områder, der har
berøring med den kriminalpolitiske forskning
m.v., f.eks. forskning på Socialministeriets og
Sundhedsministeriets område.

Arbejdsgruppen kunne også stille forslag
om andre initiativer, som er egnede til at styrke
forskningen på Justitsministeriets område.

Arbejdsgruppen har bestået af afdelingschef
Torsten Hesselbjerg, Justitsministeriet, (for-
mand), professor, dr. jur. Flemming Balvig,
Københavns Universitet, vicesstatsadvokat Ka-
ren-Inger Bast, Rigsadvokaten, kontorchef
Annette Esdorf, Direktoratet for Kriminalfor-
sorgen, professor, lic. jur. Vagn Greve, Køben-
havns Universitet, sekretariatschef Karsten
Ive, Det Kriminalpræventive Råd, lektor, lic.
jur. Beth Grothe Nielsen, Aarhus Universitet,
politimester Karsten Petersen, Politiskolen,
kontorchef Hanne Schmidt, Justitsministeriet
og kst. kontorchef Henrik Estrup Nielsen, Ju-
stitsministeriet.

4. Lovgivningen om sektorforskning

Strukturen for den statslige forskning består
af Danmarks Forskningsråd, 6 forskningsråd
med hver deres faglige område samt et antal
offentlige forskningsudvalg.

Offentlige forskningsudvalg oprettes af ved-
kommende minister i samråd med forsknings-
ministeren, jf. lov nr. 120 af 4. marts 1996 om
Danmarks Forskningsråd og offentlige forsk-
ningsudvalg og ændring af lov om Forsknings-
politisk Råd og forskningsråd.

Den nævnte lov indeholder bl.a. bestemmel-
ser om offentlige forskningsudvalgs opgaver
og sammensætning m.v.

Efter lovens § 10, stk. 1, skal et offentligt
forskningsudvalg bestå af en formand og
mindst 8 og højst 18 medlemmer. Udvalgets
medlemmer skal efter lovens § 10, stk. 2, re-
præsentere forskningsfaglig indsigt samt i nød-

vendigt omfang erhvervs- og samfundsmæssig, ministeriel og institutionel indsigt inden for området. Mindst et medlem af udvalget skal efter lovens § 10, stk. 3, være medlem af et af landets 6 forskningsråd.

5. Arbejdsgruppens overvejelser

5.1. Indledning

Samfundsvidenskabelig forskning bidrager til at skabe forudsætninger for at vurdere, om der eventuelt er behov for ændringer i den gældende retstilstand, og hvilke metoder der i givet fald er bedst egnede til at opnå de mål, der ønskes.

Forskning kan endvidere være en hjælp til at vurdere virkningen af forsøgsordninger m.v., der iværksættes på forskellige retsområder. Hertil kommer, at der i dag forekommer meget hyppige ændringer af lovgivningen, som på mange områder indeholder en intens regulering, og at der derfor i forhold til tidligere må antages at være et større behov for løbende at kunne benytte forskningsresultater i forbindelse med overvejelser om nye initiativer.

Der har på den baggrund været enighed i arbejdsgruppen om, at det er af stor betydning, at de fornødne strukturer og rammer er til stede med henblik på at koordinere og styrke forskningen inden for hele Justitsministeriets lovgivningsområde.

Det bør derfor sikres, at både de berørte myndigheder og institutioner m.v., forskere og andre kan få et overblik over foreliggende forskningsresultater og igangværende forskningsprojekter, og at der kan tages skridt til at foreslå eller gennemføre forskning på områder, hvor der findes behov herfor. En bedre struktur på forskningsområdet vil også kunne medvirke til at skabe den bedst mulige kvalitet af forskningen for alle brugere af resultaterne, undersøgelserne m.v.

Med hensyn til det kriminalpolitiske område har bl.a. seminaret om kriminalistisk forskning vist, at der er behov for en reorganisering.

For så vidt angår de andre retsområder, der henhører under Justitsministeriet, f.eks. det familieretlige og formueretlige område, er der ligeledes behov for at få etableret en struktur, der kan koordinere og styrke forskningen.

5.2. Nedsættelse af et overordnet forskningspolitisk udvalg

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at Justitsministeriet tager initiativ til oprettelsen af et overordnet forskningspolitisk udvalg (Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg).

Udvalget bør bl.a. have til opgave:

- at rådgive justitsministeren om forskningspolitiske spørgsmål,
 - af egen drift eller efter anmodning fra justitsministeren at vurdere behovet for eller betydningen af forskning på bestemte områder og herunder eventuelt at fremkomme med forslag til konkrete forskningsprojekter,
 - gennem drøftelser og udveksling af oplysninger at medvirke til koordineringen af forskningsindsatsen inden for hele Justitsministeriets område, herunder forskningen vedrørende strafferet, kriminologi, familieret, formueret osv., og derved bidrage til at sikre, at der ikke forekommer uhensigtsmæssige overlapninger mellem forskellige forskningsprojekter, eller opstår »huller« i forskningen,
 - at sikre koordineringen med forskning på andre områder, herunder andre ministeriers forskning, der har berøring med de områder, der varetages af Justitsministeriet,
 - at medvirke til, at oplysninger om forskningsprojekter og resultater er let tilgængelige for myndigheder og forskere,
 - efter anmodning fra justitsministeren at medvirke ved udarbejdelsen af generelle retningslinier for tildeling af offentlige midler til konkrete forskningsprojekter,
 - efter anmodning fra justitsministeren at medvirke ved udarbejdelsen af generelle retningslinier for meddelelse af tilladelser til forskere til aktindsigt og indsamling af materiale etc. til brug for konkrete forskningsprojekter, og
 - efter anmodning at rådgive Danmarks Forskningsråd.
- Udvalget skal aflægge en årlig beretning om sin virksomhed.

Med henblik på at sikre, at de rammer, der skabes for en styrkelse af forskningen, får et

konkret indhold, bør der efter arbejdsgruppens opfattelse af Justitsministeriets afsættelse yderligere midler, f.eks. et beløb på 2-3 mio. kr., der er bestemt til finansiering af konkrete forskningsprojekter inden for Justitsministeriets område.

Udvalget vil være et offentligt forskningsudvalg, der er omfattet af lov om Danmarks Forskningsråd og offentlige forskningsudvalg m.v., der er nævnt ovenfor under pkt. 4.

Udvalget vil skulle varetage sine opgaver i samarbejde med de øvrige offentlige forskningsudvalg, der har berøring med Justitsministeriets område, herunder det offentlige forskningsudvalg om velfærdsforskning, som Socialministeriet for tiden i samarbejde med en række andre ministerier overvejer at nedsætte.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at udvalget bør bestå af repræsentanter for Justitsministeriets departement og for Direktoratet for Kriminalforsorgen, Rigsadvokaten, Rigspolitichefen, Politimesterforeningen, Den Danske Dommerforening, Danmarks Statistik, Det Kriminalpræventive Råd, Retspsykiatrisk Klinik, Sundhedsministeriet og Socialministeriet. Endvidere foreslås det, at der udpeges 6 repræsentanter for universiteterne og de højere læreanstalter, der kan dække de mange forskellige retsområder, som udvalget skal beskæftige sig med.

Endvidere skal et medlem af Det Samfundsvidenskabelige Forskningsråd ifølge loven om Danmarks Forskningsråd og offentlige forskningsudvalg m.v. være medlem af udvalget.

Justitsministeren udpeger en formand blandt udvalgets forskningsrepræsentanter.

Udvalget vil således bestå af en formand og 17 medlemmer.

5.3. Opgaver, der ikke kan varetages af Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg

Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg vil på grund af dets størrelse næppe kunne virke som besluttende organ og vil formentlig få vanskeligt ved at mødes mere end få gange om året.

Bortset fra repræsentanterne for universiteterne og de højere læreanstalter vil udvalgets medlemmer formentlig ikke have et mere ind-

gående kendskab til forskning og forskningsmetoder. Den vekselvirkning mellem forskere og udvalgsmedlemmer, der kendes fra Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsgruppe, vil derfor næppe i samme grad kunne etableres i Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg, fordi sagkundskaben inden for de mange retsområder, som udvalget skal beskæftige sig med, vil være for spinkel.

Der vil derfor være en række opgaver, som det næppe vil være hensigtsmæssigt at henlægge til udvalget, eller hvis løsning ikke vil kunne afvente møde i udvalget.

Det drejer sig bl.a. om:

- løbende at rådgive Justitsministeriet i spørgsmål om forskning inden for Justitsministeriets område,
- at tage initiativ til gennemførelsen af forskningspolitiske opgaver,
- i samarbejde med Justitsministeriet at varetage den løbende informationsvirksomhed vedrørende forskningen inden for Justitsministeriets område,
- efter anmodning fra Justitsministeriet at afgive indstilling om tildelingen af offentlige midler til konkrete forskningsprojekter,
- efter anmodning fra Justitsministeriet i mere principielle sager at afgive indstilling om ansøgninger fra forskere om aktindsigt og indsamling af materiale etc. til brug for konkrete forskningsprojekter, og
- at udarbejde udkast til den årlige rapport, som Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg som nævnt under pkt. 5.2. skal aflægge.

Arbejdsgruppen har overvejet forskellige modeller for, hvorledes de nævnte opgaver bedst kan løses.

En model kunne være i tilknytning til Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg at nedsætte et mindre forretningsudvalg, der kunne mødes med hyppigere mellemrum.

Det vil imidlertid formentlig være vanskeligt at sammensætte et forretningsudvalg, der både har et så begrænset antal medlemmer, at det kan fungere effektivt og holde møde hyppigt, og på samme tid en så bred sammensætning, at det kan repræsentere forskerverdenen og hele Justitsministeriets lovgivningsområde.

Denne vanskelighed ville dog i et vist omfang kunne overvindes ved en model, hvor forretningsudvalget fik adgang til at indkalde repræsentanter for de forskellige fagområder, når der var brug for det.

En anden model kunne være en sammensætning af forretningsudvalget, hvor et eller to medlemmer repræsenterede de forskellige myndigheder og institutioner m.v. inden for Justitsministeriets lovgivningsområde og samtidig havde ansvaret for at sikre koordinationen mellem de pågældende myndigheder og institutioner m.v. og forretningsudvalget, mens et eller to medlemmer på tilsvarende måde repræsenterede henholdsvis forskerverdenen og de øvrige myndigheder og institutioner m.v., der er repræsenteret i udvalget, men som ikke hører under Justitsministeriets lovgivningsområde.

En tredje model kunne være at nedsætte mere end ét forretningsudvalg.

Arbejdsgruppen har imidlertid fundet, at de nævnte modeller alle ville indebære en tung og uhensigtsmæssig struktur, der ville nødvendiggøre et stort antal møder i forretningsudvalget (eller -udvalgene) og i de enkelte myndigheder og institutioner m.v. med henblik på at sikre koordinationen inden møder i forretningsudvalget.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at de nævnte opgaver i stedet løses af et sekretariat bestående af formanden for Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg, Justitsministeriets departements repræsentant i udvalget og Justitsministeriets forsknings- og statistikmedarbejder, jf. nedenfor pkt. 5.4. Der bør således efter arbejdsgruppens opfattelse ikke nedsættes et forretningsudvalg i tilknytning til Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg.

Arbejdsgruppen forudsætter herved, at der i det omfang, som erfaringerne eventuelt måtte vise et behov for det, kan oprettes uformelle »sektorgrupper«, jf. herved nedenfor pkt. 5.5. om Direktoratet for Kriminalforsorgen, som kan sikre, at behovet for rådgivning og erfaringsudveksling på det pågældende område bliver dækket. Sektorgrupperne ville i givet fald kunne sammensættes således, at der er en høj

grad af sammenfald mellem medlemmerne af sektorgruppen og de medlemmer af Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg, der har tilknytning til eller beskæftiger sig med den pågældende sektor.

En sådan mere udbygget struktur bør dog næppe iværksættes, før der er så rige erfaringer med den foreslåede nye struktur, at det er muligt i detaljer at tilpasse strukturen til behovet for sådanne nye grupper eller lignende.

5.4. Styrkelse af Justitsministeriets departement med henblik på varetagelse af opgaver i forbindelse med forskning

Arbejdsgruppen foreslår endvidere, at der i Justitsministeriets departement sker en styrkelse af varetagelsen af generelle opgaver vedrørende forskning og af behandlingen af konkrete sager vedrørende forskning.

Denne styrkelse vil bl.a. kunne ske ved, at der i Justitsministeriet ansættes en forsknings- og statistikmedarbejder med en relevant samfundsvidenskabelig forskeruddannelse, som har erfaring med hensyn til forskning.

Denne medarbejder vil i samarbejde med ministeriets øvrige ansatte bl.a. skulle udføre sekretariatsopgaver for Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg.

Forsknings- og statistikmedarbejderen vil endvidere efter anmodning fra Justitsministeriet eller fra Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg eller efter aftale med udvalgets formand skulle udføre konkrete statistik- eller forskningsopgaver.

5.5. Betydningen for den nuværende forskningsstruktur på Justitsministeriets område

Nedsættelsen af Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg vil indebære, at Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsudvalg, der som nævnt ikke har afholdt møder siden 1987, kan nedlægges.

Endvidere vil Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsgruppe efter arbejdsgruppens opfattelse kunne erstattes af en sektorgruppe, som kan rådgive bl.a. Direktoratet for Kriminalforsorgen i anledning af ansøgninger om støtte til forskning m.v.

Arbejdsgruppen finder derimod, at de øvrige forskningsstrukturer og -aktiviteter inden for Justitsministeriets område, jf. ovenfor pkt. 2, indtil videre bør opretholdes. Det må så senere på baggrund af erfaringerne med Justitsministeriets Kriminalpolitiske Udvalg og ansættelsen af en forsknings- og statistikmedar-

bejder i Justitsministeriets departement vurderes, om der er behov for at foretage justeringer i den øvrige forskningsstruktur på Justitsministeriets område, og i hvilket omfang der er behov for at oprette yderligere sektorgrupper, jf. ovenfor pkt. 5.3.

Bilag 1**Oversigt over de myndigheder og organisationer m.v., der er repræsenteret i
Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsudvalg**

- Justitsministeriets departement
- Kriminalforsorgen
- Københavns Universitet, Kriminalistisk Institut
- Københavns Universitet, Retsvidenskabeligt Institut
- Københavns Universitet, Institut for organisation og arbejds sociologi
- Aarhus Universitet, Institut for proces- og kriminalvidenskab
- Aarhus Universitet, Psykologisk Institut
- Aarhus Universitet, Retsmedicinsk Institut
- Handelshøjskolen i København
- Rigsadvokaten
- Rigspolitiet
- Politidirektøren i København
- Danmarks Statistik
- Rådet for Trafiksikkerhedsforskning
- Det Kriminalpræventive Råd
- Dansk Politiforbund
- Dansk Kriminalpolitiforening
- Socialforskningsinstituttet
- Politifuldmægtigforeningen
- Foreningen af Politimestre i Danmark
- Den Danske Dommerforening
- Dommerfuldmægtigforeningen
- Arbejdsgruppen vedrørende politiforskning
- Socialmedicinsk Klinik
- Kommunehospitalet i København, Psykologisk Institut
- Dansk Fængselsforbund
- Retspsykiatrisk Klinik

Bilag 2

**Oversigt over de myndigheder og organisationer m.v., der er repræsenteret i
Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsgruppe**

- Justitsministeriets departement
- Direktoratet for Kriminalforsorgen
- Retspsykiatrisk Klinik
- Det Kriminalpræventive Råd
- Rigspolitiet
- Københavns Universitet, Kriminalistisk Institut

Skriftlig fremsættelse (22. januar 1997)

Justitsministeren (Frank Jensen):

Hermed tillader jeg mig for det høje Ting at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af retsplejeloven, straffeloven og erstatningsansvarsloven. (Styrkelse af retsstillingen for ofre for forbrydelser m.v.).

(Lovforslag nr. L 144).

Ved voldspakken i 1994 tog regeringen en række initiativer, der på flere områder forbedrede hjælpen til ofre for voldskriminalitet.

Siden har ofrenes situation flere gange givet anledning til overvejelser. Det er regeringens opfattelse, at dette område bør have høj prioritet, og at tiden nu er inde til igen at foreslå forbedringer. Der foreslås derfor en vifte af initiativer, der har til formål at give ofre for forbrydelser en bedre retsstilling.

Lovforslaget skal også ses i sammenhæng med det samtidigt fremsatte lovforslag om en massiv og bred indsats mod volden, herunder især ved en social og forebyggende indsats.

Der foreslås en udvidelse af adgangen for ofre for forbrydelser til at få beskikket en *bistandsadvokat*, således at udgangspunktet bliver, at ofre for vold og røveri m.v. har krav på at få beskikket en advokat, medmindre der er tale om en forbrydelse af bagatelagtig karakter, hvor advokatbeskikkelse må anses for åbenbart unødvendig. Endvidere skal pårørende til personer, der er afdøde ved døden som følge af en forbrydelse, have en udvidet adgang til at få beskikket en *advokat til at gennemføre erstatningskrav*.

Der foreslås også en ændring af erstatningsansvarsloven, der indebærer, at ofre for særligt grove voldsforbrydelser i videre omfang end i

dag skal have en *økonomisk godtgørelse* for den utryghed og angst, der er en følge af at have været udsat for en sådan meget alvorlig forbrydelse.

Der skal også etableres et net af lokale og uafhængige *offerrådgivninger*, som understøttes af et centralt sekretariat. Offerrådgivningernes opgave skal først og fremmest være at give personlig støtte til ofre for forbrydelser, men rådgivningen skal også give vejledning om andre muligheder for hjælp og om erstatning m.v.

Endvidere vil der blive iværksat et nyt og bredere forsøg med *konfliktråd*. Forsøget skal omfatte alle former for kriminalitet, der egner sig til mægling, og forsøget skal gennemføres i et større geografisk område, eventuelt i en eller to amtskommuner. Der bliver ikke som i det tidligere forsøg begrænsninger med hensyn til gerningsmandens alder. Forsøget skal give et fyldigere grundlag for at vurdere, om en ordning med konfliktråd skal være permanent.

Herudover indeholder lovforslaget en ændring af straffelovens bestemmelse om *incest*, således at den bringes bedre i overensstemmelse med straffelovens andre bestemmelser om seksualforbrydelser. Samtidig forlænges fristen for den strafferetlige forældelse i sager om seksuelle forhold til adoptivbørn, stedbørn eller plejebørn under 18 år, således at den svarer til forældelsesfristen for incest.

Endelig foreslås en *styrkelse af forskningen* på Justitsministeriets område bl.a. ved oprettelse af et forskningspolitisk udvalg.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget og de ledsagende bemærkninger, skal jeg anbefale forslaget til det høje Tings velvillige behandling.